

de Boskrant

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging

mei - juni 1997

VBV

VBV
Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Controde
09 252 21 13 fax 09 252 54 66
tweemaandelijks tijdschrift - verschijnt 5 maal per jaar
mei-juni 1997 • 27ste jaargang nr. 3
ISSN 0773 137 X • Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Werkten mee aan dit nummer

Roel Vanhaeren, Koen Van Den Berge,
Johan Mahieu, Tom Embo, Bernard Van Elegem,
Hans Scheirlink, Geert Sioen, Els Coart,
Wim Jakobs, Ilse Pauwels, Willy Verbeke,
Lieven Nachtergaele, Bart Muys

Eindredactie

Stijn Overloop, Danny Maddelein,
Beatrijs Van der Aa

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden worden naar het adres van de VBV. Zij zullen voor publicatie aan de redactieraad voorgelegd worden. Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegelaten mits bronvermelding.

Bijdrage

Lidgeld met Boskrant: 550 fr.
Lidgeld met Boskrant + Groene Band: 650 fr.
Lidgeld student met Boskrant + Groene Band: 400 fr.
te storten op rekening 448-3605351-56

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

Foto voorpagina: Bernard Van Elegem

Redactioneel	69
Struiken in Europa	70
Eikenprocessierups, ... natuurlijk ongemak	76
Onze bossen snakken naar groepering!	79
Bebossing van landbouwgronden, een eerste stand van zaken	84
Uit de vereniging	86
Agenda	86
De Vlaamse Bosbouwvereniging zoekt	86
Fondsenwerving Costa Rica-project	86
Excursie Kalmthoutse Heide	86
Groene band	88
Bosbeleving in Frankrijk	88
Een bos voor de "Preshoek"	90
De werkgroep Actie vertelt uit eigen werk ..	92
Uit de provincie	94
Inhuldiging Gasthuisbos als bosreservaat	94
Vormingsdag West-Vlaamse milieufederatie	94
Studiedag Orthopedagogisch Centrum Borgwal	95
Het Bos Werkt!	96
Cursus visstandsbeheer	97
Boekbespreking	98
Lezersbrief	100

Bos: Brandend actueel

Met deze Boskrant gaan we de zomer tegemoet. Met de artikels over de Eikenprocessierups en de bos- en heidebranden brengen we thema's die de laatste maanden zeer actueel waren: inderdaad, ook dit jaar brandden bos en heide reeds.

Op de voorbije studiedag rond de bebossing van landbouwgronden pleitte onze voorzitter voor het creëren van een groter maatschappelijk draagvlak voor bebossing. Dat dit een beetje moeilijk ligt voor de landbouwsector mag duidelijk wezen door de "aan"wezigheid op de studiedag. Met één landbouwer op tweehonderdvijftig aanwezigen is het moeilijk discussie aan te gaan. Maar er is wel andere maatschappelijke steun te vinden. Dat wordt o.a. bewezen door de acties van de chirojeugd voor meer bossen. Rond dit thema wordt binnen de V.B.V. actief gewerkt. Vooral de werkgroep recreatie werkt nauw samen met het Vlaamse jeugdwerk. De scouts- en gidsenbeweging VVKSM blijken hier alvast echte voortrekkers te zijn.

De actiegroep Preshoek rond het Kortrijkse stadsbos bewijst dat ook het natuurbehoud vragende partij is voor bosuitbreiding. Voor het natuurbehoud is het zeer belangrijk dat duidelijke criteria gehanteerd worden voor dergelijke bebossingen.

Multifunctionaliteit wordt dus wel degelijk gevraagd door de maatschappij en precies voor dit multifunctionele bos ijvert de Vlaamse Bosbouwvereniging al jaren!

Beatrijs Van der Aa

Tabel 2: Procentuele verdeling per blad-/naaldverliesklasse (volledige steekproef)

Soort	Gezond	Risicobomen	Beschadigd			
			matig	sterk	dood	totaal
Loofbomen	28.4	46.5	24.1	0.9	0.1	25.1
Naaldbomen	4.3	66.6	27.8	0.9	0.4	29.1
Beuk	38.8	42.4	17.3	1.5	0	18.8
Populier	7.3	63.5	29.2	0	0	29.2
Zomereik	22.5	49.3	27.8	0.4	0	28.2
Am. eik	19	41.6	38	1.4	0	39.4
Overige lbs.	27.3	55.4	17.3	0	0	17.3
Cors. den	1.7	62.4	30	4.2	1.7	35.9
Grove den	4.1	68.3	27.6	0	0	27.6
Totaal	20.4	53.2	25.3	0.9	0.2	26.4

(Europese) Vogelkers - *Prunus padus* L.

WILLY VERBEKE

Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal

Inleiding

Bij de laatste uitgave van het Eikenproject werd de Vogelkers als boom van het jaar uitverkozen en iedere deelnemer kreeg gratis één jong exemplaar bij de 100 andere inlandse boompjes die hij of zij had uitgekozen. Het gaat hier om onze inheemse Vogelkers die ik graag Europese vogelkers noem om verwarring uit te sluiten, maar de officiële Nederlandse naam is gewoon "Vogelkers".

Zijn nauwe verwant de Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina* Ehrh.) is in Vlaanderen echter algemener en ook veel beter gekend, zodat de meeste mensen deze soort bedoelen wanneer ze over vogelkers spreken. Velen weten niet eens dat er ook een inheemse soort is. Het was dus terecht nodig om de Europese vogelkers door middel van het Eikenproject wat meer in de belangstelling te brengen. Over de Amerikaanse vogelkers zijn recent verschillende uitstekende artikels en publicaties verschenen (Maddelein, 1990; Muys & Maddelein, 1993; Van Den Meersschaut, 1996).

Verwantschap met andere soorten

De grote Rozenfamilie (in de brede zin) waartoe Vogelkers behoort vertoont een opvallende veelvormigheid en ook talrijke bekende en veel gebruikte planten. Deze familie telt minstens 3000 soorten en het proces van soortvorming is zonder twijfel nog in volle gang. Europese vogelkers is echter een duidelijk omschreven botanische soort die weliswaar sterk lijkt op de Amerikaanse, maar voor een overzicht van de verschillen verwijs ik naar de tabel verder in dit artikel.

Over de gehele wereld kan men vertegenwoordigers vinden van de Rozenfamilie, die vaak on-

derveerd wordt in onderfamilies, die op hun beurt regelmatig worden verheven tot de rang van families. De grootste onderfamilie betreft de Rozen-onderfamilie (*Rosoideae*) welke zeer veelvormig is: rozen, bramen, Moerasspirea, ganzeriken (o.a. Tormenit), aardbeien en vele andere.

Een andere onderfamilie betreft de Appel-onderfamilie (*Maloideae*): struiken en bomen met vrij typische vruchten. De vruchtbeginsels zijn onderstandig (onder kelk- en kroonbladeren gelegen) en ingezonken in de vlezige bloembodem. Het resultaat zijn de zogenaamde pitvruchten met een min of meer duidelijk klokhuis die we allemaal kennen: appel, peer, kweeper, mispel, lijsterbes, krentenboompje, meidoorn en andere.

De Vogelkers behoort tot de Pruimen-onderfamilie (*Prunoideae*) welke ook de Amandelfamilie genoemd wordt (*Amygdalaceae*). Deze onderfamilie bevat enkel het grote geslacht *Prunus* of pruim met een 300-tal soorten uit de gematigde en subtropische streken van het noordelijk halfrond. Het zijn allemaal bomen of struiken met zogenaamde steenvruchten voorzien van één pit. Hierbij neemt de bloembodem niet aan de vruchtvorming deel, het is het vruchtbeginsel zelf dat uitgroeit tot de vrucht. Steenvruchten zijn dan ook "echte vruchten" in tegenstelling tot de pitvruchten van de vorige onderfamilie, welke eigenlijk schijnvruchten zijn.

De Pruimen-onderfamilie bevat een hele serie bomen en struiken met eetbare vruchten: Pruim, Abrikoos, Perzik, Sleedoorn, Zure en Zoete kers. Bij de Amandel wordt niet het vruchtvlees maar wel de voedselreserve van het zaad zelf gegeten. Enkele soorten zoals de alom in tuinen gebruikte Laurierkers zijn wintergroen en ook verschillende fraaie sierbomen zoals de Japanse kerselaars behoren bij deze club.

De witte bloemen van de Vogelkers staan in trossen gegroepeerd (foto: I. Pauwels).

Beschrijving

De Vogelkers is een grote struik of eventueel een kleine boom tot ongeveer 15 m hoog. De bladeren staan verspreid aan de twijgen, ze zijn langwerpig, 5 - 12 cm lang, enkelvoudig gezaagd, min of meer eivormig, vrij kort gesteld (1 - 1,5 cm), lichtgroen, niet glanzend en de nerven steken naar onder uit. Van boven gezien liggen ze als het ware dieper. De beharing is zeer beperkt: enkel wat op de bladerzijde in de nerfoksels. De steunblaadjes vallen spoedig af. Op de overgang van bladschijf naar bladsteel komen knobbelletjes voor. Dit zijn klieren, die bij warm weer een zoet vocht kunnen afscheiden, waarop mieren, kevers en bijen afkomen.

Hij bloeit in het midden van de lente (eind april - begin mei) met opvallende talrijke witte bloemen die per 20 - 25 in trossen gegroepeerd staan. Deze trossen staan eerst rechtop en zijn later overhangend. De bloemen zijn één tot twee cm in doorsnede met vijf langwerpige kroonbladen. Vooral in het begin van de bloei zijn de struiken

opvallend wit. In de loop van de bloei komen dan ook de bladeren sterker uitgroeien, zodat het geheel groener wordt. De bloemknoppen verschijnen wel samen met de bladeren. De rijpe steenvrucht is blauwzwart, 0,6-0,9 cm lang, met een relatief dikke gegroefde steenkern en een bittere smaak, wat ze in de praktijk voor de mens oneetbaar maakt. Allicht wijst de naam "vogelkers" erop dat de vruchten alleen voor vogels eetbaar zijn.

Vogelkers vormt wortelopslag en voelt zich dus goed bij een hakhoutbeheer. Hij doet ook aan vegetatieve voortplanting door middel van takken die tot aan de grond doorzakken en daar wortel schieten, een soort natuurlijke afleggers. De schors is glad met horizontale lijnen zoals andere soorten uit hetzelfde geslacht. Gekwetste schors en gekneusde twijgen geven een onaangename geur af, welke afkomstig is van blauwzuur. Het hout is hard en fijn, vergelijkbaar met Zoete kers, maar in tegenstelling tot deze laatste vormt de soort eigenlijk nooit mooie en dikke stammen.

Verspreiding en standplaatsen

Europese vogelkers heeft een vrij groot verspreidingsgebied: noordwaarts tot de Noordkaap, maar zuidwaarts alleen in de bergen. Hij groeit wel tot in Noord-Afrika en in West- en Midden-Azië. Alhoewel hij geen zeewind verdraagt komt hij toch hier en daar tot in de kustduinen voor.

Vogelkers groeit eigenlijk in alle streken van Vlaanderen, misschien het meest nog in de provincie Limburg. In de meeste Vlaamse landschappen is hij wel zeldzaam, maar de soort wordt allicht vaak over het hoofd gezien door verwarring met zijn Amerikaanse verwant.

Hij groeit vooral in valleien, minder in hagen. Daarbij mijdt hij de zeer kalkrijke bodems, maar deze zijn toch zeer zeldzaam in Vlaanderen. Anderzijds vermijdt hij droge arme zure zandbodems, waar de Amerikaanse vogelkers op woekert, zodat hij in de Kempen en de Vlaamse zandstreek zeker zeldzaam is. Dit is altijd zo geweest, men moet niet denken dat hij door de Amerikaanse soort verdrongen zou zijn. Hij heeft liefst voedselrijke humeuze leem- of zandbodems met horizontaal bewegend grondwater binnen het bereik van de wortels. Maar het mag ook wel droger zijn, als dit gecompenseerd wordt door een goede bodemstructuur of een voldoende voedselrijkdom. Op zware klei komt hij haast niet voor. Alles bij elkaar verdraagt hij vrij veel schaduw, waarbij zijn natuurlijk afleggersysteem goed van pas komt om zich voort

te planten wanneer door beschaduwing een goede zaadzetting in het gedrang komt.

In de plantensociologie is het een kensoort van het Elzen-Vogelkers-verbond (*Alno-Padion*). Deze plantengemeenschap is vooral te vinden als vochtige rivier- of beekbegeleidende gemengde loofbossen, ook oobossen genoemd. De bodem is niet veenachtig en de kruidlaag is rijk aan ruigtekruiden (zoals Grote brandnetel en Kleefkruid). Op dergelijke standplaatsen vinden we heden ten dage zeer veel populier. Het is dan ook in het populierenlandschap dat men op zoek moet gaan naar Vogelkers en wanneer deze gekapt worden kan hij daar (tijdelijk) sterk van profiteren. Vogelkers heeft echter hoegenaamd geen speciale voorkeur voor populierenbossen. Ook onder Gewone es, Zwarte els, Zomereik of Schietwilg doet hij het prima. Hij kan ook in bronbossen voorkomen en in het zogenaamde Duin-Berkenbos op kalkrijke duinen langs de kust. Tenslotte is het duidelijk dat hij overstromingen in de winterperiode in zekere mate verdraagt en hetzelfde kan gezegd worden van veenachtige bodems.

Amerikaanse vogelkers	Europese vogelkers
blad glanzend, leerachtig	blad dof, dun en soepel
blad langwerpig-elliptisch	blad eirond-elliptisch
bladschijf vlak	bladnerven bovenaan ingezonken, onderaan uitstekend
middennerf onderaan aan beide zijden behaard	slechts enkele haren aan de bladonderzijde in de nerfoksels
jong blad bruinachtig	jong blad lichtgroen
kroonbladeren 3 - 4,5 mm	kroonbladeren (4-) 6 - 9 mm
bloembodem verspreid behaard tot bijna kaal	bloembodem wollig behaard
bloeit eind april-begin mei	bloeit later in mei-juni
vrucht met (bijna) gladde steen	vrucht met gegroefde steen
vooral op arme, droge, zure zandgronden	vooral op vruchtbare bodem in valleien

Vogelkers: ondergewaardeerde sierstruik in Vlaanderen (foto: W. Verbeke).

Onderscheid met de Amerikaanse vogelkers

Beide bij ons groeiende soorten vogelkers lijken al bij al zeer goed op elkaar, zodat verwarring normaal is. Het is nochtans perfect mogelijk in de vegetatieperiode het onderscheid te maken door middel van onderstaande kenmerken. Enige ervaring komt wel van pas. De hybride van beiden is mij niet bekend en ook de literatuur maakt er geen vermelding van. Allicht heeft dit reeds met de verschillende bloeitijd en de ongelijke standplaatsen te maken. Beide soorten komen inderdaad op spontane wijze haast nooit samen voor. De geur van de gekwetste schors van Amerikaanse vogelkers is sterker, maar dit kenmerk ligt moeilijk daar niet iedereen even goed ruikt en ook de omstandigheden hier sterk op ingrijpen.

Relaties met dieren

Het blad van de Amerikaanse vogelkers is giftig, soms zelfs dodelijk voor dieren die het eten. Iets dergelijks is mij niet bekend van de Europese soort. In ieder geval zijn de bessen eetbaar voor de vogels. In het Zoniënwood is mij wel opgevallen dat de reeën de bast van de Europese vogelkers in de winter ontzagen en dit in een jonge aanplanting waar haast al de rest was weggevreten. De sterk geur van de gekwetste bast zal hier allicht voor zorgen. Onze vogelkers blijkt dus in hoge mate resistent aan wildschade, een niet te onderschatten bosbouwkundig voordeel.

In de voorzomer kan de Vogelkers volledig kaalgevreten worden door rupsen van de Vogelkersstippelmot (*Yponomeuta evonymellus*). Dit veroorzaakt echter geen blijvende schade. In de winter leeft de Vogelkersluis (*Rhopalosiphum padi*) op de Vogelkers. Deze veroorzaakt bladvervorming in de lente en verhuist 's zomers naar grassen. Er is ook nog een galmijt (*Eriophyes padi*) die opvallen-

Vogelkers is een kleine boomsoort die nauwelijks in de nevenetage doordringt (foto: W. Verbeke).

de zwermen van knots- of hoornvormige galletjes doet ontstaan op de bovenkant van de bladeren.

Sierwaarde en teelt

Vogelkers voor bos- en natuurbeheer wordt in de regel vermenigvuldigd via zaad. Omdat de vogels de bessen lusten als ze rijp zijn, worden deze geplukt als ze beginnen te verkleuren van groen naar zwart. Men kan het vruchtvlees weg krijgen door de bessen te pletten en de brij in een emmer water te gieten. Het geheel wordt goed geroerd en het bovenste water wordt weggegoten, waarna deze bewerking verschillende keren kan herhaald worden. Zo houdt men onderaan in de emmer alleen de pitten over.

De zaden vertonen een zekere kiemrust. Daarom wordt aangeraden ze een tijd (tot 10-12 maanden) bij 15°C te bewaren en eventueel de zaadhuid te beschadigen in een ruwe trommel. Als de zaadhuid

zich opent wordt het zaad overgebracht naar een koelere ruimte op 5°C om de kiemrust op te heffen. Wanneer daar enkele zaden beginnen te kiemen wordt het zaad opgeslagen bij -4°C tot het buiten kan worden gezaaid. Door deze gelijkmatige behandeling gaan de zaden gelijkmatiger en beter kiemen. De jonge boompjes groeien wel snel, zodat men reeds na één jaar bosplantsoen kan bekomen van ongeveer 80cm hoog.

Vogelkers wordt bij ons eerder zelden als sierplant gebruikt. Dit is volkomen onterecht daar het een bijzonder fraai bloeiende struik betreft. Er bestaan ook enkele nog minder gebruikte cultuurvariëteiten:

- ‘Pendula’: een treurvorm,
- ‘Watereri’: langere bloemtrossen tot 20cm,
- ‘Aucubifolia’: bladeren met gele vlekken,
- ‘Plena’: lange trossen met gevulde lang bloeiende bloemen,
- ‘Colorata’: bladeren roodbruin, bloemen roze.

Besluiten

Natuurlijk wordt Europese vogelkers niet dadelijk een hoofdboomsoort in het Vlaamse bosbeheer. Daarvoor zijn zijn bodemeisen veel te specifiek en in feite is het ook een kleine boomsoort die zelfs maar amper in de nevenetage doordringt. Hier en daar kan hij wel eens domineren in de ondergroei van één of ander valleibos, maar dit is haast nooit een probleem. Zoveel andere bomen en struiken groeien ook zeer goed op zijn standplaatsen, niet in het minst de Gewone es en diverse populieren. En het is nu niet direct waarschijnlijk dat deze sterk groeiende soorten van eerste grootteorde enige concurrentie te verwachten hebben van Europese vogelkers. Het blijkt ook zo te zijn dat Europese vogelkers zich niet zo sterk uitzaait als zijn Amerikaanse verwant. Europese vogelkers is dus allesbehalve een “bospest”.

De grote waarde van de Europese vogelkers zit hem in het decoratieve, dus in de recreatieve en sociale functie van het bos, naast zijn onmiskenbare ecologische kwaliteiten. In een groot deel van de Vlaamse bossen, vooral deze op vruchtbare vallei-grond, is hij een natuurlijk en evenwichtig onderdeel van het ecosysteem. Daarnaast is hij in Vlaanderen ook een helaas ondergewaardeerde sierstruik in parken en tuinen.

Voornaamste geraadpleegde literatuur

- Boom, B.K. (1982). Nederlandse dendrologie (twaalfde druk). Veenman, Wageningen, 454 p.
- De Langhe et al (1983). Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg en de aangrenzende gebieden. Nationale plantentuin, Meise, 970 p.
- Maddelein, D. (1990). De positie van de Amerikaanse vogelkers in Vlaanderen. Boskrant, 20 (5), p. 2-9.
- Muys, B. & Maddelein, D. (1993). De Amerikaanse vogelkers, van troefkaart tot bospest. Groene band, 91, 23 p.
- Van Den Meerschaut, D. (1996). Amerikaanse vogelkers vogelvrij. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, Universiteit Gent, 39 p.
- Weeda E.J. et al (1987). Nederlandse Oecologische flora, wilde planten en hun relaties, deel 2. I.V.N., Amsterdam, 304 p.
- Westhof, V. & Den Held, A.J. (1975). Plantengemeenschappen in Nederland. Thieme, Zutphen, 324 p.

Eikenprocessierups,... natuurlijk ongemak

GEERT SIOEN, PETER ROSKAMS
Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer

Op woensdag 26 maart ging te Arendonk een demonstratie- en informatiedag rond de Eikenprocessierups door. De voorlichtingsdag was een organisatie van het Provinciebestuur van Antwerpen, in samenwerking met de provincies Limburg (B) en Noord-Brabant (NL).

Meer dan 300 deelnemers, betrokken bij het beheer van de Eikenprocessierups, kwamen alles te weten over biologie en ecologie van de soort, gezondheidsaspecten en (eventuele) bestrijdingsmethoden.

Voorstellen hoeft niet meer...

De Eikenprocessievler (Thaumetopoea processionea L.) werd reeds uitgebreid beschreven in een Boskrantartikel in 1995. In 1996 werd in de Kempen een ware 'bevolkingsexplosie' onder de rupsen vastgesteld. De populatie nam toe op plaatsen waar de soort reeds eerder werd gezien en bovendien werd een uitbreiding van het verspreidingsgebied waargenomen. Voor het eerst bleven een aantal eikenbomen de ganse zomer lang kaalgevreten. De Eikenprocessierups werd bij ons niet langer alleen in de Noorderkempen rond Turnhout en Hamont-Achel vastgesteld. De soort bleek op korte tijd zelfs de Schelde overgestoken te zijn.

Ook in Nederland werd een uitbreiding van het areaal vastgesteld. De gezondheidsproblemen bleven niet uit. Uit een enquête bij huisartsen in de getroffen gebieden bleek dat van mei tot september '96 gemiddeld 100 patiënten per huisarts met klachten langskwamen.

Een interregionaal probleem

De bestrijding van de processierups verliep in 1996 weinig gecoördineerd. De provinciebesturen van Antwerpen, Limburg en Noord-Brabant besloten in 1997 het probleem gezamenlijk aan te pakken. Er werd een Interreg II project uitgewerkt dat in december 1996 door het Comité van Toezicht van de Europese Gemeenschap goedgekeurd werd. De provinciebesturen werkten niet louter op eigen houtje een plan uit. De Plantenziektkundige Dienst van Wageningen, het Provinciaal Bureau Medische Milieukunde voor Gewestelijke Gezondheidsdiensten in Brabant en Zeeland, de Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer en het Antwerpse Provinciaal Instituut voor Hygiëne verleenden hun kennis en expertise voor de globale aanpak van het probleem.

Het project bestaat uit drie luiken:

Communicatie en voorlichting is belangrijk om het probleem te herkennen en te signaleren, om een efficiënte en verantwoorde bestrijdingsmethode te kiezen en om gezondheidsproblemen door preventieve maatregelen tot een minimum te beperken. Daarom voorziet het project in een voorlichtingscampagne door middel van informatiedagen, demonstraties, publicatie en verdeling van folders, brochures, posters, infoborden en panelen, ...

Monitoring is van belang om de soort op zich te volgen. Aan de hand van wintertellingen van eitjes kan men voorspellen hoe groot de overlast in de zomer kan zijn, welke vorm van bestrijding ingezet moet worden, ... Door middel van een net van meetpunten kan de jaarlijkse schommeling van de populatie nagegaan worden. Ook eventuele wijzigingen van het verspreidingsgebied kunnen op die

manier gevolgd worden. Het tijdstip van het uitlopen van de bladeren (fenologie van de boomsoort) is ook een belangrijke parameter. De tellingen worden uitgevoerd door de Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer, de Plantenziektkundige Dienst en het Provinciaal Instituut voor de Hygiëne in samenwerking met de gemeentebesturen.

Beheersadvies wordt door een team van voorlichters verleend. Zij begeleiden de instanties die de bestrijding uitvoeren. Het project voorziet niet in financiële ondersteuning van de bestrijding. Het Provinciebestuur van Antwerpen besliste om zelf de gemeenten te subsidiëren bij een (verantwoorde) bestrijding van de rupsen.

De gemeentebesturen en andere instanties kunnen aan de hand van een schema beslissen of bestrijding al dan niet nodig is, op welke manier en op welk tijdstip de bestrijding moet uitgevoerd worden. Bestrijding is logischerwijze het belangrijkste op plaatsen waar het meest mensen komen, bijvoorbeeld woonkernen, druk bereden straten en lanen, recreatieterreinen, campings, ...

Wat in bos- en natuurgebieden?

Voor bos- en natuurgebieden wordt aangeraden geen bestrijding uit te voeren. Bossen en natuurgebieden moeten als ecologische buffers kunnen dienen. Bij de behandeling van straatbomen tegen processierupsen is het mogelijk dat ook rupsen van andere (zeldzamere) vlindersoorten vernietigd worden. De aanpalende bos- en natuurgebieden moeten dan als reservegebied kunnen dienen zodat de overige soorten niet dreigen te verdwijnen. Bovendien werd vastgesteld dat oude spinselnesten van processierupsen als overwinteringsplaats van natuurlijke vijanden als sluipwespen en sluipvliegen kunnen fungeren. Wanneer oude nesten systematisch verwijderd worden (haren in rupsen nesten blijven tot zes jaar hun brandende werking behouden), wordt ook een deel van de populatie natuurlijke vijanden vernietigd. Het is dus de bedoeling dat zich in bos- en natuurgebieden een

biologisch evenwicht kan instellen. Het lijkt erop dat dit proces op gang aan het komen is, gezien het toenemend aantal sluipwespen en sluipvliegen, aangetroffen in oude nesten.

Wanneer processierupsen massaal in recreatieve bossen voorkomen, kan in bepaalde gevallen een wandelpad tijdelijk omgeleid worden, kunnen informatieborden aan parkings of ingangen aangebracht worden of kan in het ergste geval het gebied tijdelijk voor het publiek afgesloten worden.

Alleen in uitzonderlijke gevallen, wanneer bijvoorbeeld een openbare weg of een druk bereden fietsroute door het bos passeert, kan een biologische bestrijding met bacteriën aangewezen zijn.

Welke vorm van bestrijding?

Besputtingen moet men zo veel mogelijk vermijden. Voor bomen die maximaal 15 meter hoog zijn moet het mogelijk zijn alleen afbranden en opzuigen van rupsennesten toe te passen.

Bomen tussen de 15 en de 25 meter kunnen eventueel bespoten worden. De voorkeur gaat daarbij naar een bacteriënsuspensie van *Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki*. Deze bacteriën brengen na opname door de rupsen beschadigingen aan maag en darmkanaal teweeg, waarna de rupsen afsterven. De natuurlijke vijanden van de rupsen worden door dit middel niet gedood, andere rupsensoorten wel. Het biologische bestrijdingsmiddel verdient de voorkeur boven chemische bestrijding op basis van diflubenzuron (bv. merknaam Dimilin). Deze stof werkt in op het vervellingsmechanisme van de rupsen.

Voor bomen boven de 25 meter wordt het injecteren van de boomstam met insecticiden op basis van acefaat vermeld. Deze praktijk is in Nederland toegelaten, maar in België verboden.

Nog even dit...

Met het programma rond het beheer van de Eikenprocessierups wil men de populatie processierupsen niet volledig uitroeien. Dit lijkt ook praktisch onhaalbaar. Het plan wil de schade wel tot aanvaardbare proporties reduceren. Het is de bedoeling de 'abnormale overlast' tot een 'natuurlijk ongemak' terug te brengen.

Uit onderzoek blijkt dat de processierups een taai diertje is. De overwinterende eitjes worden bij strenge vorst niet gedood. Bovendien kunnen de uitkomende rupsen, bij het laat uitlopen van de eikenbladeren anderhalve week zonder voedsel.

Alleen het weer tijdens de vliegperiode (augustus) kan nefast zijn. Slagregens en wind bemoeilijken het uitvliegen van de vlinder wat een invloed heeft op de eiafzetting. Bij droog en warm weer

kunnen de vlindervrouwtjes gedurende hun korte leven een maximale afstand van 20 kilometer afleggen. Daardoor wordt een jaarlijkse uitbreiding van het verspreidingsgebied mogelijk.

Zuid-Nederland en de Kempen zijn zeker niet de enige 'rupsenrampgebieden'. In 1996 werd onder andere in Zuid-West Duitsland een domein van 700 ha bespoten tegen processierups uit vrees dat een formule I wedstrijd niet zou kunnen doorgaan. Ook in Hongarije werd eenzelfde bosopervlakte door processierupsen aangetast. Door de hogere bevolkingsdichtheid speelt het aspect volksgezondheid in onze streken een grotere rol.

In het najaar van 1997 komt er een evaluatie van het project. Er zal opnieuw een enquête onder huisartsen gehouden worden. Tellingen en voorspellingen worden aan de reële schade getoetst. Ook de gevoerde bestrijdingscampagnes zullen geëvalueerd worden. Zo nodig komt er een aanpassing van het beslissingsmodel.

Ondertussen worden inwoners, recreanten en beheerders gewaarschuwd. Wie in gebieden komt waar de processierups massaal aanwezig is, wordt aangeraden armen, benen en hals te bedekken, niet op de grond te gaan zitten en alle contact met rupsen of rupsennesten te vermijden. Voor wie toch in aanraking komt met de brandharen, helpt overvloedig wassen (baden), afstrippen met plakband en behandelen met een verzachtende zalf. Krabben of wrijven moet men vermijden. Kledij die brandharen bevat, moet grondig gewassen worden. Bij ernstige klachten, ademhalingsproblemen of een brandende jeuk aan de ogen, wordt aangeraden een arts te raadplegen.

Meer informatie over de Eikenprocessierups kan bekomen worden bij:

Provincie Antwerpen: 03/259.12.49
(Provinciaal Instituut voor Hygiëne)
Provincie Limburg: 011/33.23.33
(Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer)
Provincie Noord-Brabant (NI.):
0031- (0)73/681.28.21 (milieutelefoon)

Onze bossen snakken naar groepering!

ILSE PAUWELS

Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal

Inleiding

Steeds stond ik ervan versteld hoe vlot jongeren groepjes vormden in de jeugdbeweging voor het bosspel dat zou volgen en hoe snel deze vlotheid verging naarmate het ouder en "volwassener" worden. De gereserveerdheid en individualiteit van de Vlaamse burger kan sommige projecten behoorlijk moeilijk maken. Wellicht maakt deze terughoudendheid ook één van de moeilijkheden uit inzake de bosgroeperingen. Niet dat we de zogenoemde franke mond van onze noorderburen moeten overnemen, maar misschien wel stukjes van hun openheid. In ieder geval kan gezegd worden dat ze er aardig in slagen om hun bossen bijeen te brengen in bijzonder grote entiteiten die zij bosgroepen noemen. Vlaanderen heeft alvast de uitdaging aangenomen om een eigen weg uit te denken.

Wat zijn bosgroeperingen?

Door onderlinge contacten kunnen bosteigenaars samenwerken met hun bosbuur. Deze samenwerking van bosbedrijven kan gebeuren onder vorm van volgende activiteiten: gezamenlijke aankoop van plantsoen, gezamenlijke verkoop van hout in grotere loten, gezamenlijk uitvoeren van bosbouwkundige werken zoals vrijstellen, zuiveren, dunnen, ...

Een bosgroepering ontstaat wanneer bosteigenaars zich groeperen in grotere beheerseenheden waarvan het beheer geregeld wordt door middel van een gezamenlijk beheersplan. Dit kan gebeuren tussen privé-bosteigenaars onderling, tussen verschillende openbare eigenaars of tussen eigenaars van openbaar bos en privé-bos samen (deze worden gemengde bosgroeperingen genoemd). De bosgroepering zoals hier bedoeld, is een "feitelijke vereniging". Een feitelijke vereniging is een de facto samenwerking tussen rechtspersonen of natuurlijke personen zonder rechtspersoonlijkheid.

De doelstelling van bosgroeperingen

Door bosgroeperingen worden grotere beheerseenheden tot stand gebracht wat leidt tot een verbeterde situatie zowel op het vlak van het beheer van de bossen als wat betreft de intrinsieke waarde ervan die erin bestaat de verschillende bosfuncties beter tot hun recht te laten komen.

Voordelen van groeperingen

Uit het onderzoek 'Evaluatie van samenwerking in de bosbouw' van het Landbouw-Economisch Instituut van Nederland is gebleken dat samenwerkende (particuliere) bosteigenaars een significant beter gemiddeld bedrijfsresultaat behalen dan hun niet-samenwerkende collega's. Zowel aan de kosten- als aan de opbrengstkant zijn er verschillen tussen beide groepen. Samenwerkende bosteigenaars hebben gemiddeld hogere opbrengsten (zie verder punt 4 a), de kosten voor arbeid en werktuigen zijn daarentegen lager.

Hieronder vindt u alvast een opsomming van een aantal duidelijke voordelen:

- a. De financiële voordelen (waaronder extra subsidiëring) voor de privé-bosteigenaars zijn bevredigend. Schaalvergroting kan gezien worden als één van de middelen die kunnen bijdragen tot verbetering van het financiële resultaat. Als mogelijke voorbeelden kunnen aangehaald worden:
 - grotere opbrengsten bij houtverkoop omwille van grotere hoeveelheden en grotere loten hout gekoppeld aan lagere exploitatiekosten;
 - lagere kosten voor aanplantingen, vrijstellingen, zuiveringen en aantekenen van dunningen aangezien grotere entiteiten bekomen worden.

Het spreekt voor zich dat voor een offerte van één week arbeid een gunstigere prijs per oppervlakte aangeboden kan worden dan voor een halve dag werk;

- lagere kostprijs van plantsoen aangezien de afname bij een gezamenlijke aankoop vergroot;
- lagere kosten voor arbeid;
- hogere inkomsten op basis van subsidies (zie punt 5).

- b. Daarnaast zijn de Vlaamse bossen enorm versnipperd. Het beheer in grotere entiteiten creëert meer ruimte voor natuurelementen door een grotere verscheidenheid van ecosystemen. Door samenwerking over een ruim gebied kan meer kennis en know-how doorgegeven

Bestand van grove den: dunningsachterstanden zouden best zo snel mogelijk weggewerkt worden.

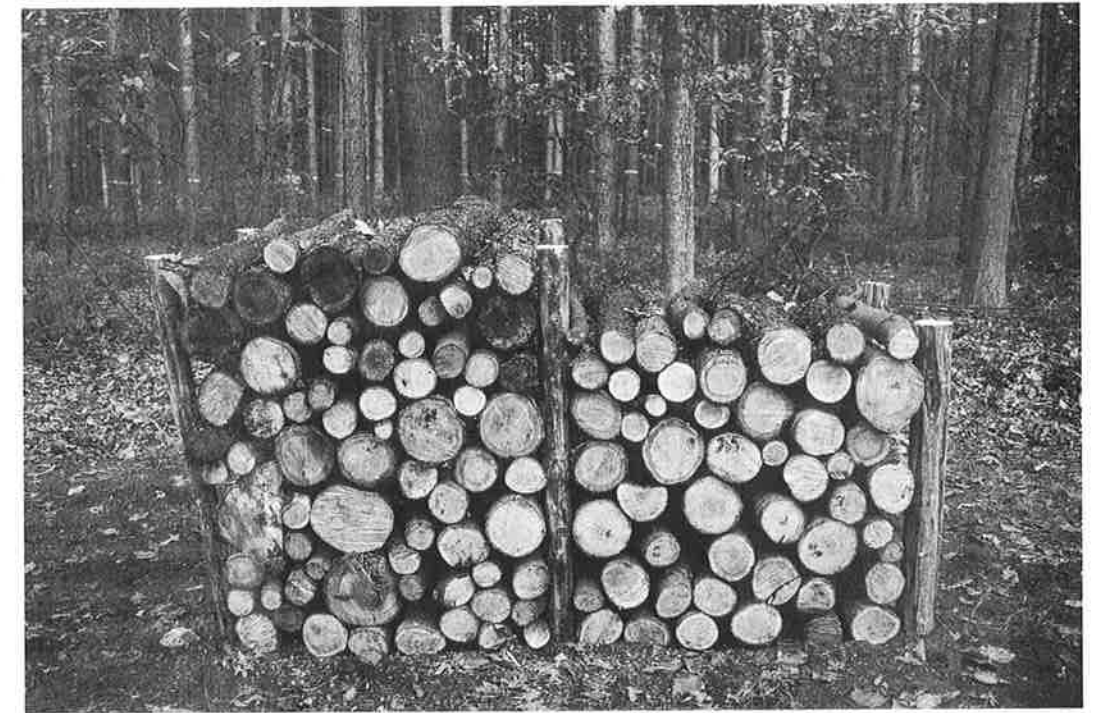
Bosgroeperingen kunnen hierbij helpen (foto: Ilse Pauwels).

worden aan de eigenaars wat op terrein kan leiden tot een meer duurzaam en multifunctioneel beheer.

- c. Door schaalvergroting worden er ook mogelijkheden gecreëerd voor een arbeiderspool. Deze zelfstandig opererende bosarbeiders kunnen tegen een scherpe prijs arbeid presteren aangezien zij goed georganiseerd zijn, een degelijke kennis hebben en voldoende werkaanbod krijgen via de bosgroepering;
- d. Tevens is samenwerking tussen boscigenaars bevorderend als middel om de bedrijfsstructuur in de bosbouw te verbeteren (ing. A. Velema, Utrechtse Bosgroepen). Dit kan leiden tot een verbetering van de concurrentiepositie van binnenlandse bosbedrijven;
- e. Door een beleid van samenwerking ontstaat eveneens een interessante organisatiestructuur in de bosbouwsector die anders niet op zodanige wijze tot stand zou komen. De bosgroeperingen kunnen aan de diverse groep van particuliere boscigenaren een structuur geven, een gezicht, een stem!;
- f. Aangezien bosbouw vaak een nevenactiviteit is wat betreft bron van inkomsten heeft het merendeel van de privé-eigenaars veelal weinig bosbouwkundige kennis. Door groepering kan actuele informatie door voorlichting, onderlinge communicatie en dergelijke, doorgegeven worden;
- g. Het opzetten van een samenwerkingsverband creëert een grotere betrokkenheid van de privé-eigenaars met hun bos en de bosbouwsector. Dit heeft als resultaat dat bos niet opgeofferd wordt aan harde bestemmingen maar dat voor bosbehoud gestreden wordt.
- h. Tenslotte volgt uit hoger vermelde studie (van den Hoek, 1996) dat door informatie en voorlichting vanuit groeperingen in het algemeen meer werkzaamheden worden uitgevoerd die nodig zijn voor een goede kwaliteit van het bos. Door bundeling zijn deze werkzaamheden goedkoper, zodat de individuele eigenaar eerder geneigd is de werken wel te laten uitvoeren. In eerste instantie komen hier de dunningsachterstanden in aanmerking.

Dit alles kan aanleiding geven tot een opwaardering, zowel op economisch, ecologisch als sociaal vlak van de bossector zodat de huidige malaise

(1 m³ hout is verschillend van 1 stère hout)

De gezamenlijke houtverkoop zorgt ervoor dat een betere prijs geboden wordt (foto: Ilse Pauwels).

doorbroken kan worden. Immers kleinschaligheid en versnippering hebben een negatieve invloed op de bedrijfsresultaten.

Subsidies

Voor aaneengesloten bosoppervlakten van ten minste vijf hectaren, waar de eigendommen van minder dan vijf hectaren deel van uitmaken dient een gezamenlijk beheersplan (gegroepeerd beheer) te worden opgesteld (art. 43 § 3 van het Bosdecreet). Het is juist op basis van dit beheersplan dat subsidies verkregen kunnen worden.

De subsidieregeling die momenteel voorzien wordt voor bosgroepering (Besluit van de Vlaamse Executieve van 29 april 1991 betreffende de subsidiëring van de eigenaars van privé-bossen en de erkenning van bosgroeperingen van privé-boscigenaars (B.S. 16.07.1991)) ziet er uit als volgt:

- a. de basissubsidie voor het opstellen van een beheersplan voor bosgroeperingen:

- boscigendommen groter dan 5 ha: 1.500 Bfr./ha
 - boscigendommen kleiner dan 5 ha: 2.000 Bfr./ha
- b. subsidie op beheerswerken:
- vrijstelling: 5.000 Bfr./ha
 - vrijstelling gecombineerd met vormsnoei: 8.000 Bfr./ha
 - zuivering: 8.000 Bfr./ha

Daarnaast gelden de voorziene subsidies voor bos zoals ze beschreven staan in het Bosdecreet. Door groepering kan bijvoorbeeld de subsidie op openstelling interessant worden aangezien de totale oppervlakte van het gebied vergroot.

De situatie in Nederland

In Nederland zijn de eerste bosgroepen reeds 20 jaar geleden opgericht. Daarnaast bestaat de 'Unie van Bosgroepen' (1991), de overkoepelende organisatie van de negen verschillende bosgroepen. Zij

vormt een belangrijke gesprekspartner met en een aanspreekpunt voor de verschillende overheden.

De meeste privé-boseigenaars zijn zeer tevreden met deze structuur omwille van de talrijke voordelen die gekoppeld zijn aan een deelname.

Het uitgangspunt is dat samenwerking enkel tot stand komt en functioneert indien ze voortkomt uit de behoeften van de bouseigenaars zelf. In Nederland is het eenvoudiger gebleken om te starten vanuit een reeds bestaande bosgroep en deze uit te breiden.

Analyse in Vlaanderen

Helaas zijn naast de talrijke voordelen ook nadelen en/of moeilijkheden voorhanden.

Uit een beknopte studie rond bosgroeperingen in Vlaanderen konden volgende besluiten worden getroffen:

- het grote probleem bij het oprichten van een bosgroepering is alle eigenaars weten te bereiken. Primordiaal bij het begeleidend opstarten

van een bosgroepering is dan ook een nauwe betrokkenheid van de eigenaars;

- vooraleer een samenwerking tot stand kan komen is het nodig dat de argwanende houding van de privé-eigenaars ten opzichte van hun bosbuur, het beheersplan, het bosbeheer wordt weggenomen;
- het is niet eenvoudig om een coördinator te vinden voor een groepering. Deze verantwoordelijke moet zeker het vertrouwen hebben van de andere eigenaren uit de samenwerking.

Nieuwe initiatieven in Vlaanderen

Naast het succesvolle project 'de Kempense Heuvelrug' (zie uiteenzetting in de boskrant december '96, 26ste jaargang nr. 5) wordt gewerkt rond een aantal nieuwe initiatieven, in eerste instantie in de provincie Limburg. De doelstelling is het beheer en de bosrentabiliteit van het bos te verbeteren door een bosgroepering te initiëren.

Bestand van grove den: een goed gedund bestand is meer dan het dubbele waard! (foto: Ilse Pauwels).

In een bosrijk, duidelijk afgelijnd gebied kan in eerste instantie gewerkt worden aan een zogenaamde samenwerking op 'vrije' basis met o.a. gezamenlijke houtverkoop, gezamenlijke uitvoering van bosbouwkundige werken, gezamenlijk aankoopbeleid (bv. bosplantsoen) enz. De privé-eigenaars die geïnteresseerd zijn in de activiteiten van voornoemde samenwerking worden aan de hand van inleiden de info-avonden en excursies op de hoogte gebracht. Na verloop van tijd kunnen nodige plantingen, vrijstellingen, snoeien, dunningen, exploitatie, houtverkoop, enz. op elkaar afgestemd worden zodat door schaalvergroting de kosten kunnen gereduceerd worden. Concreet wordt er een pakket van boswerkzaamheden voorgesteld aan de privé-boseigenaars. Als zodanig worden de eigenaars ook op de hoogte gebracht van wat een interessant bosbouwkundig beheer inhoudt.

Op langere termijn is het de bedoeling om tot een gezamenlijk beheersplan te komen. Indien na een periode blijkt dat een interessante werkwijze met belangrijke voordelen ontstaat zal de stap naar een effectieve bosgroepering met een gezamenlijk beheersplan vereenvoudigd worden. Daarenboven kunnen de financiële voordelen van gegroepeerd beheer duidelijker aangetoond worden (naast de subsidies voor bosgroepering aangezien deze voor kleine eigenaars niet toereikend zijn en dus weinig overredingskracht hebben).

Tevens zou het interessant zijn om in een bosrijke gemeente een gemengde bosgroepering met een openbare eigenaar als coördinator op te richten. De gemeente kan hulp en bijstand aanbieden, zonder controle uit te oefenen, waarvan de privé-boseigenaar gebruik kan maken.

Op deze manier kan op de bossen in het projectgebied, mits medewerking, begrip en interesse van de privé-boseigenaars, een "goed beheer" van de bossen worden toegepast wat de bosbezitters enkel ten goede kan komen.

Slot

In onze buurlanden is een grote efficiëntie van het samenwerkingsbeleid geconstateerd. Uit de studie van het LEI -DLO (Nederland) blijkt dat de bosgroepen een professioneler bosbeheer tot stand

brengen. Er worden meer werkzaamheden uitgevoerd in het bos en op een hoger niveau, wat kan resulteren in een betere kwaliteit bos. Tevens blijken de bedrijfsresultaten te verbeteren. Vooral voor kleinere bouseigenaars kan samenwerking veel financiële voordelen opleveren aangezien de gevolgen van schaalvergroting zich laten voelen. Daarnaast zijn er nog andere positieve effecten o.a. de opgezette organisatiestructuur in de bosbouw, grotere betrokkenheid van de privé-boseigenaars met de keuze voor bosbehoud, verbetering van de bedrijfsstructuur in de bosbouw, mogelijkheden tot tewerkstelling van bosarbeiders en de ontwikkeling van een meer duurzaam en multifunctioneel beheerd bos.

Indien u geïnteresseerd bent in dit onderwerp kan u geheel vrijblijvend uw naam en adres opgeven aan het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal. Zo houden wij u verder op de hoogte van de evoluties. Daarnaast worden de geïnteresseerden die in aanmerking komen voor het geselecteerde projectgebied op tijd verwittigd. Tevens kan u op onderstaand adres meer uitgebreide informatie inwinnen.

Ons adres

Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal,
t.a.v. Ilse Pauwels
Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart.
Tel. 02/657 93 64, Fax. 02/657 57 54

Bronvermelding

van den Hoek, J.M., 1996.
Evaluatie van Samenwerking in de Bosbouw.
Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)
Publicatie 2.206
ISBN 90-5242-360-1
70 p., 9 tab., 3 bijl.

Bebossing van landbouwgronden, een eerste stand van zaken

DRIES GORISSEN EN DAVID SCHEPENS

Ongeveer een jaar geleden, op 26 juni '96, werd de Vlaamse uitwerking van de EU-verordening 2080/92 van kracht. Hoe staat het nu met dit bebossingsinitiatief op landbouwgronden? Worden de vooropgestelde doelstellingen gerealiseerd?

Begin april werd het eerste Ministeriële Besluit goedgekeurd door de minister. Het betreft 18 aanvragen, goed voor een totale oppervlakte van 25,63ha. Twee aanvragen zijn afkomstig van openbare grondeigenaars, een OCMW en een provinciebestuur. Beide openbare besturen nemen ongeveer 35% van de totale oppervlakte voor hun rekening. De overige oppervlakte is dus verdeeld over 16 aanvragers, met slechts een kleine oppervlakte per individuele aanvraag als logisch gevolg.

Door de Vlaamse bijdrageregeling wordt bebossing met ecologisch waardevolle loofboomsoorten het sterkst gestimuleerd. De inlandse eikensoorten spannen hierbij de kroon met 150.000 Bf/ha. Deze echellonering in subsidies ressorteert duidelijk een effect. Ongeveer 46% van de goedgekeurde oppervlakte zal bebost worden met Zomer- en Wintereik. De tweede in de rij, is de Es, goed voor een aandeel van 17% op het totaal. Globaal komen ongeveer 70% van de boomsoorten uit de eerste twee subsidiëringsklassen.

Voor eenzelfde percentage van de goedgekeurde bebossingsinitiatieven zal onder het hoofdbestand ook een onderetage worden aangelegd. Zowel visueel als ecologisch betekent dit een belangrijke meerwaarde.

De cultuurpopulier, de soort waarmee tot nu toe het meest werd bebost bij onze noorderburen heeft een procentueel aandeel van 15%. Slechts voor 2 are hiervan is geen onderetage voorzien. De lagere

aanplantingsbijdrage voor deze boomsoort, evenals het feit dat de bebossingsaanvragen niet afkomstig zijn van landbouwers-in-hoofdberoep waarvoor het financieel plaatje primeert, zijn hier zeker niet vreemd aan.

Wat de verdeling per provincie betreft, valt de provincie Oost-Vlaanderen op in positieve zin. De bebossingsinitiatieven in deze provincie hebben een aandeel van ongeveer 42% in de totale goedgekeurde oppervlakte. De negatieve uitschieters zijn Antwerpen met 9% en Vlaams Brabant met 0%.

Bovenop hogervermelde aanvragen, werden nu reeds een tiental nieuwe aanvraagdossiers ingediend, voor een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 20ha.

Concluderend kan gesteld worden dat de bebossingsregeling allesbehalve als een trein loopt. Of de ambitieuze doelstelling (10.000 ha bos in 10 jaar tijd) gehaald wordt is maar zeer de vraag.

Tabel: Oppervlakteverdeling per boomsoort

Hoofdboomsoort	met onderetage		zonder onderetage		totaal	
	ha	%	ha	%	ha	%
Subsidieklasse I						
Zomereik	9.63	37.57	2.09	8.15	11.72	45.73
Wintereik	0.15	0.59	0.15	0.59		
Subsidieklasse II						
Beuk	0.26	1.01	1.34	5.23	1.60	6.24
Es	2.15	8.39	2.25	8.78	4.40	17.17
Subsidieklasse III						
Boskers	0.2	0.78	0.36	1.40	0.56	2.18
Linde	1.39	5.42	0.10	0.39	1.49	5.81
Subsidieklasse IV						
Esdoorn	0.2	0.78	0.20	0.78		
Lork	0.20	0.78				
Tamme kastanje	0.13	0.51	0.13	0.51		
Subsidieklasse V						
Abeel	0.2	0.78	0.20	0.78		
Zwarte els	0.44	1.72	0.44	1.72		
Taxus	0.02	0.08	0.02	0.08		
Wilg	0.41	1.60	0.41	1.60		
Subsidieklasse VI						
Douglas	0.14	0.55	0.14	0.55		
Populier + onderetage	3.95	15.41	3.95	15.41		
Subsidieklasse VII						
Populier	0.02	0.08	0.02	0.08		
Totaal	18.4	71.79	7.03	27.43	25.63	100.00

Agenda

Zaterdag 21 juni: excursie in het Calmeynbos en de Westhoek (De Panne). Thema: zeldzame vegetatietypes: duinbossen, duinstruwelen, vochtige duinpannen; ecosysteemvisie Kust. Gidsen: Stijn Vanacker, Sam Provoost.

Donderdag 28 augustus-zondag 31 augustus: driedaagse excursie naar Frankrijk (Fontainebleau, Bois de Rembouillet). Inschrijven vóór 5 juli. Meer info in deze Boskrant of bij Ilse Pauwels, EBG (tel. 02/657 93 64).

Zaterdag 6 september: excursie op de Kalmthoutse Heide. Thema: beheer van het natuurreserveaat, aandacht voor de evolutie van bos en heide na de brand van voorjaar 1996, bezoek aan het natuureducatief centrum. Gids: Karel Molenbergs.

Zaterdag 15 november: excursie in het Grootbroek (Kinrooi, Limburg). Thema: voorstelling bosreservaat, resultaten inventarisatie, doelstellingen beheer, landinrichtingsproject NO-Limburg. Gids: Kris Vandekerckhove.

De diverse VBV-werkgroepen komen regelmatig samen. De data zijn niet steeds bekend voor de publicatie van de Boskrant. Indien je uitnodigingen en verslagen wenst te ontvangen kan je dit aanvragen op het VBV-secretariaat.

De Vlaamse Bosbouwvereniging zoekt:

- vrijwilligers met juridische achtergrond om de werkgroep actie te ondersteunen.
 - voor promotie en acties: materiaal om zich als boom te verkleden. Wie weet waar dit te verkrijgen is? Wie is creatief en kan dit zelf maken?
 - vrijwilligers die een home-page voor onze eigen VBV-web-site kunnen opstellen.
- Neem contact op met het VBV-secretariaat 09/252 21 13 (vragen naar Bernard Van Elegem of Tom Embo).

Fondsenwerving "Costa Rica" project

De werkgroep tropisch bos organiseerde op 26 maart 1997 in Leuven een voordracht met als thema: Het belang van plantageteelt voor het behoud van tropisch bos. Gast spreker voor deze avond was Prof. G. van Wyk van de Bosbouwfaculteit van Stellenbosch in Zuid-Afrika.

De voordracht ging hoofdzakelijk over het beheer van de plantages met *Eucalyptus* en *Pinus* spp.

De opkomst was vrij groot. Zo'n 75 luisteraars kwamen rond 20.00 uur afgezaakt naar het Instituut voor Land- en Waterbeheer. Ze kwamen niet alleen iets te weten over de bosbouw in Zuid-Afrika, maar konden zich ook tegoed doen aan een drankje en een hapje dat verkocht werd t.v.v. het "Costa Rica"-project Las Heliconias te Bijagua. De opbrengst van deze avond bedroeg 4624 Fr.

Bedankt aan alle aanwezigen en aan de subwerkgroep kleine fondsenwerving voor de organisatie.

Excursie naar de Kalmthoutse Heide op zaterdag 6 september

Onder begeleiding van natuurwachter Karel Molenbergs wordt een bezoekje gebracht aan het grootste staatsnatuurreserveaat in Vlaanderen. De bloeiende heide vormt er begin september een echte aantrekkingspool. Door vergrassing wordt de heide echter meer en meer verdrongen. In april 1996 verwoestte een bos- en heidebrand bovendien honderden hectare reservaat en aanpalend privé-bos. Tijdens de excursie komt het beheer van het reservaat aan bod. Ook de gevolgen van de zware brand worden aanschouwd en besproken.

Praktisch: Afspraak op zaterdag 6 september om 14 u. aan de ingang van het natuureducatief centrum, Putsesteenweg 129, te Kalmthout. De wandeling duurt ongeveer drie uur en is gratis.

Het natuureducatief centrum is te bereiken vanuit Antwerpen via de ring richting Nederland,

afrit Bergen op Zoom (A12); aan de lichten (na scherpe bocht links) recht door; afrit n° 16 Stabroek; rechts richting Stabroek; recht door richting Kalmthout. Het natuureducatief centrum bevindt zich aan de rechterkant van de weg, ongeveer 3 km na de laatste verkeerslichten die je tegenkomt.

Bos- en heidebranden in de Kalmthoutse Heide

CHRISTIAN YSENBAARDT

Milieuambtenaar Kalmthout

Afbranden van heideterreinen werd vroeger toegepast om de heide te verjongen en groeikrachtiger te maken. Ondertussen wordt het afbranden als beheersmaatregel al enkele decennia niet meer toegepast. De terreinen zijn immers te klein geworden, het branden heeft een te nefaste invloed (op korte termijn) op de fauna en flora, en het is als beheersmaatregel sociaal niet meer aanvaard.

Toch is het vuur niet geheel verdwenen uit de natuurgebieden. Integendeel. In het voorjaar, wanneer zich een dorre strooisellaag heeft verzameld op de bodem, zijn heide- en bosbiotopen zeer brandbaar. De sapstroom en groei van de heideplanten komt pas langzaam op gang en de knoppen van pijpestro zijn nog niet uitgelopen. Vooral bij aanhoudende droogte en strakke wind worden zeer brandgevaarlijke periodes ingeluid. Op zulke momenten loopt iedereen die met de Kalmthoutse Heide begaan is op de tippen.

Toezicht door Bos- en Natuurwachters, Politie en Rijkswacht wordt verscherpt. De brandweer is in verhoogde staat van paraatheid en patrouilleert met snelle interventiewagens. De brand- en uitkijktorens worden permanent bemand en de alarmprocedures zijn binnen handbereik. Ervaring leert immers dat vooral de snelheid van interventie van cruciaal belang is bij bestrijding van bos- en heidebranden. Want eenmaal de brand op volle kracht door de natuur raast, houden ook wegen, brandsingels of korte vegetatie hem niet tegen.

Brandweg. Wanneer de brand op volle kracht is, houdt zelfs een brandweg het vuur niet altijd tegen. (foto: Marc De Vos)

Dat wil evenwel niet zeggen dat op het terrein geen maatregelen worden genomen om snelle uitbreiding van branden te voorkomen. Aangeduide en goed berijdbare toegangswegen voor brandweerwagens, brandremmende vegetatie zoals voldoende loofhout in het naaldhout en langs wegen, het open houden van vochtige vegetaties, vennen en zandvlaktes zijn bijvoorbeeld structurele maatregelen die zowel de natuur in het natuurgebied als de brandbestrijding ten goede komen.

De al dan niet opzettelijk aangestoken branden van de laatste twee jaar hebben in alle geval duidelijk gemaakt dat een sluitend brandbestrijdingsplan, waarin preventie, interventie en sensibilisering aan bod komen, bezwaarlijk overbodig kunnen genoemd worden.

Groene band

BERNARD VAN ELEGEM

Begin juni komt een nieuwe Groene Band uit met als thema de vogels van het bos in Vlaanderen.

In dit themanummer worden beheersmaatregelen voorgesteld ter bevordering van de vogelrijkdom in onze bossen. Vogels bevinden zich hoog in de voedselpiramide en hebben een bruikbare indicatorfunctie. Derhalve kan verondersteld worden dat de voorgestelde beheersmaatregelen doorgaans resulteren in een algemene verbetering van de ecologische kwaliteit van de bossen.

In een inleidend gedeelte worden de beperkende factoren inzake voedsel- en nestgelegenheid behandeld en worden de begrippen "vogelgemeenschap" en "niche" gedefinieerd.

Bij het formuleren van de beheersopties is het noodzakelijk om eerst een duidelijk beeld te verkrijgen van de bosvogelgemeenschappen. Daarom worden in het eerste deel diverse factoren besproken die de vogelpopulatie beïnvloeden. Hieruit blijkt dat de vogelrijkdom voornamelijk wordt bepaald door de structuurdiversiteit in het bos. Maar ook de botanische soortenrijkdom, de oppervlakte van het bos en

de vorm van de bosomtrek zijn bepalende factoren voor de vogelpopulatie. Externe factoren, zoals het omgevend landschap en het klimaat, beïnvloeden eveneens de bosvogeldiversiteit.

In het tweede deel, worden concrete beheersmaatregelen voorgesteld ter bevordering van de vogeldiversiteit. Hierbij worden zowel beheersopties aangehaald voor cultuurbossen als voor bossen waar het beheer gericht is op de ontwikkeling van natuurbos.

Hiermee wordt getracht twee doelgroepen te sensibiliseren: de privéboseigenaar en/of beheerder en mensen die beroepsmatig met de biodiversiteit in bossen bezig zijn. Voor de privéboseigenaar die bereid is om de natuurwaarden in zijn bos te verhogen worden enkele concrete maatregelen voorgesteld waar hij uit kan kiezen. Zowel algemene maatregelen ter bevordering van de structuurdiversiteit als de inrichting van de percelen, boomsoortenkeuze, plantafstand en dunningen en snoeien komen hierin aan bod.

Binnen het bosreservatenconcept worden suggesties gedaan voor een omvormingsbeheer van productiebossen naar natuurbossen. In deze natuurbossen wordt het verhogen van de ecologische waarde en de natuurbehoudsfunctie prioritair gesteld.

Ook worden maatregelen voorgesteld die bijdragen tot een verhoging van de vogelrijkdom in een versnipperd landschap. Tenslotte worden soortgerichte maatregelen voorgesteld voor zeldzame broedvogels in Vlaanderen evenals voor soorten die in aantal afnemen.

U kan de Groene Band op het VBV-secretariaat bekomen tegen de kostprijs van 100fr.

Bosbeleving in Frankrijk !

De VBV organiseert een **driedaagse excursie** naar Frankrijk. We brengen een bezoek aan de bossen die net ten zuiden van Parijs gelegen zijn meer bepaald "Fontainebleau" en "bois de Rembouillet". De vertrekdatum is vastgelegd op donderdagavond (vertrek na werkuren), 28 augustus 1997 en de aankomst wordt voorzien op zondagavond, 31 augustus 1997.

Ongetwijfeld ben je nieuwsgierig naar wat de streek zoal te bieden heeft. Allereerst volgt een korte beschrijving van Fontainebleau. Het bos van Fontainebleau bestaat uit drie delen die gezamenlijk ongeveer 25.000 ha groot zijn. Bijna 21.000 ha daarvan zijn in het bezit van de staat en worden beheerd door het Office national des Forêts (ONF).

Er kan gesteld worden dat het bos een multifunctionele doelstelling draagt. Aangezien het gebied slechts op 60 km van Parijs gelegen is heeft het een zeer grote bezoekersdruk. De recreatieve functie is dus zeker niet onbelangrijk. Daarnaast is ook de wildstand (Everzwijn, Edelhert en Ree) zeer hoog. De jacht wordt in bepaalde delen van het bos uitgeoefend. Ten derde heeft het gebied voor het natuurbehoud veel te betekenen. De aanwezigheid van een zandlaag aan het oppervlak met daaronder een kalksteenlaag zorgt voor een grote variatie aan biotopen waar zeer uiteenlopende vegetaties (van heide tot kalkgrasland) voorkomen. Tenslotte komt de houtproductiefunctie aan bod met voornamelijk Wintereik en Grove den.

Te Fontainebleau brengen we zeker een bezoek aan la Tillaie. Het is reeds sinds 1853 erkend als een integraal reservaat. Het wordt voornamelijk gedomineerd door Beuk met Haagbeuk, Wintereik, es en berk als beperkt aanwezige bijmenging. Vele bomen zijn ontworteld of afgekraakt waardoor afwisselingen van open plekken, dichte verjongingen en oud bos ontstaan zijn.

Omwille van de uitgestrektheid en de verscheidenheid van het gebied is het aangewezen hier twee dagen te vertoeven. De derde dag trekken we verder naar "bois de Rembouillet". Hier kunnen we ten volle genieten van de overblijfselen van het eeuwenoude beheer als middelhout.

En indien we te Fontainebleau geen edelhert konden waarnemen, dan zouden we hier op onze vroege-ochtend-wandeling een laatste poging kunnen ondernemen.

Wie geïnteresseerd is om deel te nemen dient volgende inschrijvingsstrook **vóór 5 juli** te sturen naar het Educatief Bosbouwcentrum Groenedaal, t.a.v. Ilse Pauwels, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart, 02/657 93 64. De kostprijs voor het ganse weekend bedraagt 5.500 Bfr. voor VBV-leden en 6500 Bfr. voor niet-leden. Het bedrag is te

storten op rekeningnummer 448-3605351-56 van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw, Geraardbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode.

Ondergetekende
adres
Telefoon
schrijft zich in voor de driedaagse VBV-excursie naar Frankrijk metpersonen. Hij/Zij betaalt hiervoor x 5500 Fr. +..... x 6500 Fr. = Fr. te storten op het rekeningnummer van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw.

Uw inschrijving wordt pas definitief van zodra we uw betaling hebben ontvangen !

Een bos voor de "Preshoek"

KRISTINA NAEYAERTS EN BERNARD VAN ELEGEM

De Minister van Leefmilieu onderstreepte reeds meermaals in zijn beleid het belang van bosuitbreiding in de omgeving van steden gelegen in bosarme regio's. Het lag dan ook voor de hand dat de regio Kortrijk drie jaar geleden geselecteerd werd voor een pilootproject ter realisatie van een stadsrandbos.

West-Vlaanderen is met zijn bebossingsindex van 2% de bosarmste provincie van Vlaanderen en bovendien behoort Zuid-West-Vlaanderen tot de bosarmste regio's van West-Vlaanderen. De kern van Zuid-West-Vlaanderen is in enkele tientallen jaren uitgegroeid tot een uitgesproken geïndustrialiseerde en verstedelijkte as. De aantrekkingskracht voor bewoning en industrie dreigt verloren te gaan indien er niet geïnvesteerd wordt in een duurzame streekontwikkeling.

De bevolking, de toekomstige generatie inbegrepen, heeft recht op een leefbare omgeving. Binnen een straal van 12km rond Kortrijk wonen meer dan 500.000 potentiële bosbezoekers. De winst voor de gemeenschap is bij bosuitbreiding dus zeer groot.

Een stadsrandbos

Een stadsrandbos is gelegen op fiets- of wandelafstand van de stad. Het is in de eerste plaats voorzien voor de wandelaar. Een uitgebreid wandelwegenpatroon is voorzien, zowel voor de hele familie, als voor de individuele wandelaar met stapschoenen. Doorgaande fiets- en ruteroutes worden gepland. Zij zijn zoveel mogelijk gescheiden van het wandelparcours. Uiteraard mag het niet ontbreken aan ligweiden en speelbossen. Ook zullen de diverse mogelijkheden voor natuurontwikkeling en natuur-educatie optimaal benut worden.

Om aan al deze vragen te kunnen voldoen dient een stadsrandbos een minimum oppervlakte van 200 ha en liefst meer dan 500 ha bos te bevatten.

Rekening houdende met de sociale sociale behoefte aan bos voor het arrondissement Kortrijk die 2425 ha bedraagt, is de realisatie van de minimumvereisten van 200 ha. stadsbos meer dan gewenst.

De localisatie van een stadsrandbos voor Kortrijk

De Vlaamse Bosbouwvereniging voerde twee jaar geleden een studie uit in opdracht van het Vlaamse Gewest die uitwees dat de Preshoek en omgeving de meest geschikte plaats is om in de regio Kortrijk een stadsrandbos aan te leggen.

De Preshoek is gelegen tussen Marke, Lauwe en Aalbeke. Binnen dit gebied (500 ha) wordt het eigenlijke stadsrandbos van ongeveer 300 ha voorzien. De overige gronden blijven ingenomen door voornamelijk landbouw en woonkernen.

Ruimtelijk gezien is de Preshoek gelegen in de verstedelijkte as. De Preshoek vormt zo een overgangsgebied dat toelaat het homogeen landbouwgebied ten zuiden van de autosnelweg te sparen.

Het is uiteraard onmogelijk een ruimte van 300 tot 500 ha te vinden, zonder aan de landbouw te raken.

In het kerngebied van de Preshoek zijn slechts 60 ha landbouwgrond van groot belang voor de huidige pachters. Er is geen enkel bezwaar dat deze pachters in het gebied zouden blijven, zodat de sociale gevolgen beperkt blijven.

Diverse pachters beëindigen echter hun landbouwactiviteit in de komende jaren en hebben geen opvolger. Anderen gebruiken een kleine oppervlakte en/of wonen ver weg van de Preshoek. Uit de studie is dus gebleken dat ook voor de landbouw de Preshoek de beste inplantingsplaats is voor het stadsrandbos.

In het kerngebied van de Preshoek wil het Vlaamse Gewest de benodigde gronden aankopen in een periode van 5 jaar. Tegelijk wenst het Vlaamse Gewest de eerste percelen aan te planten. De aanleg van het basis-wandelcircuit en van schermbossen en schermwallen (nabij de autosnelweg) zijn eveneens voorzien.

Dit moet het gebied op korte termijn aantrekkelijker maken voor de recreant-natuurlijkehebbber. Deze recreatieve en natuurwaarde zal uiteraard in de loop der jaren gestaag toenemen.

De realisatiemogelijkheden

Inmiddels werden de aankoopkredieten vastgelegd voor de aankoop van de eerste 57 ha. in de kern van het stadsbos en vinden onderhandelingen plaats tussen het aankoopcomité en de eigenaars en pachters.

Bij de bekendmaking van de lokalisatie van het stadsrandbos waren heel wat lokale politici en partijfracties het project gunstig gezind en namen het openbaar op voor het Preshoekbos.

Onder druk van de landbouwfractie hebben een aantal politici zich echter recent tegen het geplande stadsbos gekant.

De gewestplanwijziging voor onze regio staat echter binnenkort op de agenda van de minister van Ruimtelijke Ordening dhr. Baldewijns.

Willen wij geen eenzijdige harde gewestplanwijziging met enkel nieuwe industrieterreinen dan zullen onze plaatselijke politici hun nek moeten uitsteken en ook zorgen dat de bevolking krijgt waarop ze recht heeft, namelijk "een leefbare omgeving!"

Actiegroep "De Preshoek"

Om al onze krachten te bundelen om deze unieke en wellicht laatste kans op een duurzame, groene streekontwikkeling niet te laten teloor gaan werd de actiegroep "De Preshoek" opgericht. Dit is een samenwerkingsverband tussen de Zuid-West-Vlaamse Natuur- en Milieukoepel en de Vlaamse Bosbouwvereniging.

Met deze actiegroep willen wij aantonen dat heel wat mensen achter de realisatie van het stadsrandbos staan en het project ten volle steunen. Tevens wenst de actiegroep alle bestaande initiatieven ter promotie van het stadsrandbos te ondersteunen, coördineren en begeleiden.

Een eerste actie van de Preshoekwerkgroep was de geslaagde "ludieke bosactie" op zaterdag 26 april

in Kortrijk. De actie werd geïnspireerd door de middeleeuwse wagenspelen. De aanwezigen zongen onder begeleiding van de muziekgroep "Sjamoe!" het Kortrijkse boslied, "Vivat voor Kortrijk bos" op een tiental strategische plaatsen in het centrum van Kortrijk. De actie kon op een honderdvijftigtal enthousiaste actievoerders rekenen. Een kar met boompjes versierd en kleurrijke illustraties van het protestlied vergezelde de actievoerders. De actie genoot ook heel wat aandacht in de pers en werd op WTV uitgezonden.

Deze actie is echter slechts een begin. Om het maatschappelijk draagvlak van het project te vergroten zullen in de toekomst nog meer activiteiten plaatsvinden, waarbij ook de lokale jeugdbewegingen en culturele verenigingen zullen gecontacteerd worden.

Intussen heeft de Preshoekwerkgroep ook mooie stickers en T-shirts laten drukken met het embleem van de "Preshoek". Wie het project wenst te ondersteunen kan op het VBV-secretariaat stickers en/of T-shirts bestellen.

De stickers worden verkocht aan 50 frank/stuk en de T-shirts aan 200 frank/stuk. De opbrengst van de T-shirts en de stickers zal besteed worden om de verdere acties te financieren en om de eerste bosplantactie te organiseren. Wie de actiegroep financieel wenst te ondersteunen kan dit op het volgende rekeningnummer: 448-3605352-57. Voor meer inlichtingen kan je terecht op het VBV-secretariaat bij Bernard Van Elegem of Tom Embo en bij Luc Verplaetse (Actiegroep De Preshoek) op volgend telefoonnummer 056/22.92.93.

Wij hopen dat de realisatie van het stadsrandbos zo snel mogelijk zal plaatsvinden en dat de politici daar de nodige maatregelen voor treffen. Wanneer een dergelijk onderbouwd project niet kan gerealiseerd worden, vragen wij ons immers af hoe de Vlaamse ministers het beleid dat zij uitgestippeld hebben inzake bosuitbreiding ooit zullen kunnen waarmaken.

Tot slot nog een greep uit de tekst van ons protestlied...

Refrein: viva, viva, vivat voor Kortrijk bos
viva, viva, vivat voor Kortrijk bos!

En willen we in Kortrijk bos?
Ja, we willen in Kortrijk bos.
Dus zingen we er hier op los.
Ja, we zingen er hier op los!

En hebben ze een bos beloofd?
Ja, ze hebben een bos beloofd.
En hebben wij dat ook gelooft?
Ja, we hebben dat ook gelooft!
En willen zij het bos niet meer?
Nee zij willen het bos niet meer.
En verandert dat hier keer op keer?
Ja, dat verandert keer op keer!

Maar willen wij hier meer natuur?
Ja, we willen meer natuur.
En is dat helemaal niet duur?
Nee, da's helemaal niet duur!

En is dat bos ook uw probleem?
Ja, dat is ook uw probleem.
Dus laat ons hier toch niet alleen.
Nee, laat ons hier niet alleen!

DE WERKGROEP ACTIE VERTELT UIT EIGEN WERK

Zwarte ballonnen boven Buggenhoutbos

Met duizend zwarte ballonnen boven Buggenhoutbos sluit de Vlaamse Bosbouwvereniging zich aan bij het protest van de natuurverenigingen de Wielewaal, Raldes en Hofkwartier Kouter. Aan de rand van één van de grootste Oostvlaamse bossen wenst het bedrijf Ontex een loods uit te bouwen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Hierdoor zou de bufferzone rond het bos verdwijnen en worden de bestaande plannen om deze zone te bestemmen als bosuitbreidingsgebied onmogelijk gemaakt. CVP-burgemeester Van Malderen, tevens eigenaar van het bedrijf, is uitstekend geplaatst om de nodige vergunningen binnen te halen. Om de bouw van de loods mogelijk te maken ontbrak het de burgemeester enkel nog aan een milieuvergun-

ning. Deze vergunning werd inmiddels toegekend door partijgenoot en minister van leefmilieu Theo Kelchtermans. Hierbij worden de bezwaren van de Vlaamse Bosbouwvereniging zonder enige motivatie ongegrond verklaard. De natuurverenigingen vechten de toekenning van de milieuvergunning aan bij de Raad van State. Wordt vervolgd.

Lummen: De V.B.V. laat Lindekensveld niet los

In de vorige Boskrant kon je uitgebreid kennis maken met het dossier Lindekensveld te Lummen. Men wil er een waardevol bosgebied opofferen om een verdeelcentrum uit te bouwen. De werkgroep actie is van mening dat politici en administraties zich onvoldoende inzetten voor het behoud van ons beperkt bosareaal. In het dossier Lindekensveld komt dit nogmaals sterk tot uiting. Voor de tweede maal werd immers een ontbossingsvergunning afgeleverd aan Caterpillar. Opnieuw was er geen enkel spoor te bekennen van bosbeschermende maatregelen in de vorm van compenserende bebossing bijvoorbeeld. De Vlaamse Bosbouwvereniging trok ook deze keer naar de Raad van State. Deze schorste opnieuw de ontbossingsvergunning. Dit dossier puilt immers uit van onregelmatigheden en procedurefouten.

De werkgroep recreatie, het MilieuOntmoetingsProgramma en nieuwe bossen

Geef toe, een bizarre combinatie die toch niet van slechte smaak getuigt. Het MilieuOntmoetingsprogramma, kortweg MOP, wordt voor de tweede maal door de Koning Boudewijnstichting georganiseerd. Tijdens het MOP gaan 150.000 leerlingen van de Vlaamse basisscholen op bezoek bij zo'n 2500 verschillende milieubewuste bedrijven, diensten, verenigingen en particulieren die MOP-schakels worden genoemd. De organisatie van het gehele project ligt bij de deelnemende gemeentebesturen.

De jonge werkgroep recreatie van de V.B.V. besloot zijn medewerking te verlenen aan de MOP-week te Izegem. Deze bosarme Westvlaamse gemeente is bosuitbreiding immers gunstig gezind en wil op korte termijn een bebossingspercentage bo-

ven de 6% halen. De MOP-week werd dan ook gestart met een klein maar bijzonder bos. Dit 5,25 ha grote bos ligt immers temidden van een woonuitbreidingsgebied. Ooit werden deze percelen aangekocht door het gemeentebestuur om er sociale woningen te bouwen. Al snel groeide het inzicht dat in de nieuwe woonwijk de aanleg van openbaar groen de leefbaarheid sterk zou bevorderen. Een bos is het biotoop bij uitstek om de kwaliteit van de leefomgeving sterk op te krikken. In 1992 werden de gronden in beheer gegeven aan AMINAL afdeling Bos en Groen. Houtvester Theo Vitse koos voor een groot aandeel aan pioniersoorten bij de bebossing. Gezien de groei-kracht van deze boomsoorten ontstaat al snel een bosbeeld. Hierdoor kan de wandelaar reeds na vijf jaar een aangename boswandeling maken. Het grote aantal belangstellenden bij de inwandeling van het Merelbos is eens te meer een bewijs voor de nood aan bijkomend bos. Ook de Vlaamse Bosbouwvereniging was present. We verzorgden samen met de mensen van Bos en Groen rondleidingen in het nieuwe bos.

De werkgroep recreatie wil ook de allerjongsten in contact brengen met deze bosuitbreidingsinitiatieven. Het MOP is hiertoe het ideale project. De werkgroep recreatie ontwierp een buitenversie van het succesvolle bosgezelschapspel Yggdrasil. De opdrachtkaartjes uit het gezelschapspel zijn nu omgevormd tot boeiende doe-opdrachten. De kinderen van het eerste en het tweede leerjaar uit Izegem zullen dan ook op een speelse manier kennis maken met het nieuwe Merelbos.

Tijdens de opening van de Week van het Bos 1997 kunnen ook de kinderen van onze V.B.V.-leden kennis maken met dit nieuwe bosspel. Onze werkgroep verzorgt namelijk de kinderanimatie.

Het gezelschapspel "Yggdrasil" is nog steeds te verkrijgen op het V.B.V.-secretariaat. Het volstaat om 350 fr. over te schrijven op het rekeningnummer van de V.B.V. (448-3605351-56) onder vermelding van "bosspel". Yggdrasil wordt u via de post bezorgd.

Inhoudiging van het "Gasthuisbos" als bosreservaat

Sedert mensenheugnis is het O.C.M.W. van Diest eigenaar van een relatief groot onroerend patrimonium. Een groot deel hiervan bestaat uit ca. 210 hectaren bosareaal, verspreid over drie houtvesterijen. In 1986 al werd het OCMW van Diest voor haar bosbeleid door de Vlaamse Bosbouwvereniging bekroond met de gegeerde "Groene Wimpel", een professionele erkenning voor een voorbeeldig beheer.

Toen het OCMW van Diest in mei 1994 het voorstel ontwikkelde om het "Gasthuisbos" als bosreservaat te doen erkennen, speelde de afdeling Bos en Groen daar graag op in. De vereniging "Natuur en Landschap" gaf mede een impuls tot de realisatie van het project. Met het Besluit van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Tewerkstelling van 3 februari 1997 was het dan zo ver: het "Gasthuisbos" werd erkend als bosreservaat en is daarmee het eerste bos in Vlaanderen, toebehorend aan een lokaal openbaar bestuur, dat dergelijke erkenning te beurt valt. Deze erkenning draagt direct en indirect bij tot wat de rol van een O.C.M.W. essentieel is: bevorderen van het maatschappelijk welzijn ten bate van alle burgers.

In de aanvraag tot erkenning gaf het OCMW van Diest drie redenen op:

- de erkenning van de bijzondere ecologische waarden van het Gasthuisbos;
- de voortschrijdende invasie van exoten zoals Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers;
- het tegengaan van die negatieve evolutie gaat de logistieke en financiële mogelijkheden van het OCMW te boven.

Het Gasthuisbos is een oud middelhoutbos dat reeds ten tijde van Graaf de Ferraris (ca. 1770) gekend was. Dergelijke oude bossen zijn zeldzaam in de onmiddellijke omgeving. Op lange termijn kan de aansluiting bij de ecologisch waardevolle vallei van de Begijnenbeek zeer interessante perspectieven bieden.

Hoewel het middelhoutbeheer in onbruik is geraakt, zijn in het Gasthuisbos de oude structuren

nog terug te vinden. Naast Zomereik, komen Linde, Olm en Zwarte els voor, samen met tal van struik- en kruidsoorten. Omwille van de externe druk op het bosreservaat en de getuigewaarde die het bos heeft, wordt voor dit bosreservaat het middelhoutbeheer als beheersvorm voorgesteld.

Om het beheer van dit bosreservaat te steunen, zal het OCMW als eigenaar jaarlijks een vergoeding ontvangen van de Vlaamse Gemeenschap. Het beheer zal onder leiding van de Houtvesterij Leuven en in nauwe samenwerking met de plaatselijke natuurvereniging worden uitgevoerd.

De natuurliefhebber is welkom op de wandelpaden. Fietsen, ruiters en gemotoriseerd verkeer zijn niet toegelaten.

Vormingsdag West-Vlaamse milieufederatie VZW: Natuur en natuurontwikkeling in het Heuvelland. Zaterdag 20 september '97

GNOP, MAP, GHS, Structuurplan, ik krijg er een zeer hoofd van! Worden natuur en milieu er wel beter van?

In het Heuvelland lijkt dat aardig te lukken. Aanpak van natuurgebieden, uitbreiding van provinciale domeinen, natuurontwikkeling in de Douvevallei, landschapswacht, erosiebestrijding, herbebossing,... Concreet dus en zeker de moeite waard om even de bus te nemen en te gaan kijken. Vindt U ook niet?

Samen met andere natuurliefhebbers uit onze provincie kunnen we hier vitamines en kennis en ervaringen opdoen om er in eigen streek nog harder de beuk in te zetten. Stuur nu eens niet je kat, maar kom zelf op de busreis georganiseerd door de West-Vlaamse Milieufederatie op 20 september!

PROGRAMMA

8u30: vertrek in Tielt (Halletoren)

9u00: Roeselare Station

9u30: Ieper Station

10u00: We bezoeken het Provinciaal Domein de Palingbeek en de Gasthuisbossen met Filip Boury en Johan Mahieu. Hoe wordt hier aan natuurontwikkeling gedaan? Hoe kadert dit in het provinciaal beleid natuur en recreatie? Welke natuurwaarden vinden we hier nog terug?

12u30: Picknick in café "De Patrijs" op de Rodeberg.

13u30: we bezoeken de Douvevallei met Theo Vitse die ons een bijzonder interessant experiment i.v.m. natuurontwikkeling kan voorleggen.

15u00: natuurontwikkeling door Natuurreservaten VZW in de Broekelzen o.l.v. Piet Hardeman. Of hoe private organisaties door gerichte aankopen en deskundig beheer kwetsbare natuurwaarden kunnen behouden en herstellen.

16u30: persmoment in café "De Patrijs" op de Rodeberg.

17u00: terug op de bus en via Ieper en Roeselare naar huis!

PRACTISCH

Inschrijven door storting van 300fr. op rekeningnr. 001-276906-279 van de West-Vlaamse Milieufederatie, 8600 Woumen vóór 13 september met vermelding "Vormingsdag", uw naam en opstapplaats.

Breng je laarzen, picknick, wat regenkledij en vooral je goed humeur mee!

Wens je nog meer info? tel. 051/40 26 33. Iedereen welkom.

Studiedag Orthopedagogisch Centrum Borgwal

Natuur en volwassenen met een mentale handicap.

Borgwal staat voor een pracht van een 18 hectare groot kasteeldomein. De laatste echte kasteelheren sloten in 1975 de poorten van het domein achter zich. Er kwamen 144 volwassenen met een mentale handicap, samen met hun begeleiders, wonen en werken. Borgwal stond van toen af niet enkel meer voor een kasteeldomein, maar ook voor een tehuis voor niet-werkenden. De uitbouw binnen Borgwal van een activiteitsaanbod op maat van de bewoners, was één van onze grootste bezorgdheden. Niet zomaar een aanbod, maar zinvol bezig zijn,

ieder op zijn tempo en volgens eigen mogelijkheden.

Wij zijn ons ten volle bewust van het feit dat mensen met een mentale handicap beperkingen hebben, maar zij hebben ook heel wat mogelijkheden. Mits de nodige enthousiaste ondersteuning komen deze (vaak onvermoede) mogelijkheden aan de oppervlakte.

Aangezien hoog technologische toestanden ons vreemd zijn, richten we ons vooral naar ambachtelijk werk. Op het domein zelf is steeds werk te verrichten. Meer en meer worden onze bewoners hierin betrokken. Dit gebeurt nu reeds bij het gras afrijden, het selectief ophalen van afval in de verschillende leefgroepen, verwijderen van bladafval in de herfst, aanplanten van boompjes, onderhouden van de paden, helpen uitvoeren van allerhande beheerswerken.

Door de jaren heen werd het steeds duidelijker dat natuur een geschikt doel op zich is en bovendien een ideaal middel om zichzelf te realiseren. Onze bewoners varen er wel bij én de natuur ook.

Wij willen op deze ingeslagen weg verder. Graag willen we onze positieve ervaring delen met anderen en interesse wekken zowel bij mensen uit vergelijkbare voorzieningen als bij natuurwerkers. Onze bewoners werken graag in een natuurlijke omgeving. Groene jongens weten dat daar vaak handen te kort zijn om het werk te klaren.

Waarom zouden mensen met een klare kijk op natuur en milieu ons niet wijzen op mogelijke werkprojecten in natuurreservaten? Zijn GNOP's en andere niet geschikt om kansen te creëren voor mensen met een mentale handicap? Waarom zouden mensen die in het werkveld staan niet kunnen vertellen aan geïnteresseerde natuurwerkers wat de beperkingen en mogelijkheden zijn van mensen met een mentale handicap? Is het niet logisch dat we informatie doorgeven en afstemmen op elkaar? Om de trein op het goede spoor te zetten, lijkt een studiedag ons een belangrijke stap.

Deze studiedag gaat door op 1 oktober 1997 in het 'Vormingscentrum Broeders van Liefde' in de 'aula Ebergiste', Stropkaai 38 te Gent. Voor meer informatie kan men zich wenden tot Noël De Rycke, Orthopedagogisch centrum St. Juliaan, tehuis Borgwal. Tel. 09/389 04 11.

Het Bos Werkt !

Op zondag 5 oktober 1997 gaat de 19e Week van het Bos van start. Het zal er in het domein de Hoge Rielen en omstreken feestelijk en leerrijk aan toe gaan. De week van het Bos ingaan met een "Bos & Groenhappening" die meteen ook een boodschap brengt, is nu reeds enige jaren een goede traditie. Aansluitend bij het thema van vorig jaar "Bosvriendelijk Werken" willen we dit jaar de aandacht vragen voor de relatie tussen het bos en de ruime tewerkstellingsproblematiek. Als slogan werd dan ook "Het Bos Werkt" gekozen.

Het thema sluit aan bij het multifunctionaliteitsprincipe dat de sterkhouders is en blijft van het Vlaamse bosbeleid. Meer en meer echter worden door verschillende actoren uit de zogenaamde houtkolom economische argumenten gebruikt om bepaalde evoluties die afwijken van de gewenste ontwikkelingen, te verklaren. Aspecten rond tewerkstelling en loonkosten spelen hierin vaak een belangrijke rol. Andere elementen zijn een efficiëntere organisatie van het bosbeheer en exploitatie, evolutie van houtprijzen, betere vermarkting van bosproducten, duidelijkere beloning van de meervoudige functievervulling,...

Het bosbeleid mag zich niet blind tonen voor deze problematiek. Economische wetmatigheden hebben inderdaad hun impact op het bosbeheer. Maar evenzeer wordt de economische impact van bosbeleid en bosbeheer niet steeds ten gronde geëvalueerd en geapprecieerd.

Met een sensibilisatiecampagne als de Week van het Bos wil de afdeling Bos en Groen de economische rol die bossen spelen in onze maatschappij onderlijnen met als specifieke invalshoek de tewerkstellingsproblematiek. Die economisch rol

mag evenwel geen alles determinerende kracht worden die het uiteindelijke bosbeheer gaat domineren. De zorg voor de eigenheid van het bosecosysteem moet centraal staan.

Zoals reeds enkele jaren de gewoonte geworden is, omvat ook dit jaar de officiële opening van de Week van het Bos een totaal-dagprogramma. Daartoe werkt de afdeling Bos en Groen samen met het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, het provinciebestuur van de provincie Antwerpen en het gemeentebestuur van Kasterlee.

Blikvanger van het gebeuren wordt het eerste Vlaamse Kampioenschap Houthakken. Het ruwe programma voor zondag 05/10/97 ziet eruit als volgt:

9u30: Ontvangst met Koffie

10u00: Officiële opening met toespraken

11u15: Start voorselectie Vlaams Kampioenschap Houthakken

12u00: Receptie voor genodigden

Vanaf 13u00: Barbecue (doorlopend)

14u30: Namiddagprogramma (vrij toegankelijk)

Workshops rond bos en tewerkstelling
Demonstratie bosarbeid
Vlaams Kampioenschap Houthakken
Ontdekkingstocht "Kempische Heuvelrug"
Aangepast kinderprogramma.

Cursus visstandsbeheer

september - november 1997

Organisatie Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal i.s.m. AMINAL, Afdeling Bos en Groensectie Zoetwatervisserij, Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Provinciale visserijcommissie Limburg.

Sinds geruime tijd doet de Vlaamse overheid ernstige inspanningen om de kwaliteit van het water en van het aquatisch milieu in het algemeen te verbeteren. Hierbij is de zoetwatervisserij natuurlijk zeer belangrijk. Jaarlijks vissen immers tienduizenden hengelaars in allerlei Vlaamse wateren. De visserijmiddelen en de Provinciale visserijcommissies willen daarbij inspelen op de steeds toenemende algehele aandacht voor natuur- en milieuzorg.

Een gepast evenwicht tussen recreatieve belangen en de zorg om een ecologisch verantwoord biotoopbeheer wordt nagestreefd. Wetenschappelijk onderzoek, zoals aan het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en aan het Instituut voor Natuurbehoud, dient ter ondersteuning.

De cursus heeft de bedoeling de diverse aspecten in deze materie te schetsen en te duiden. Zij wordt dan ook vanuit diverse invalshoeken benaderd, waarbij tevens enkele basisvakken vooraf aan bod komen.

De cursus richt zich tot eenieder die geïnteresseerd is in de materie, waarbij zowel beleidsmedewerkers als toezichthouders, terreinbeheerders en gemotiveerde hengelaars hun gading zullen vinden.

De cursus omvat tien theoretische lessen van ongeveer twee uur en een dagexcursie. De cursusreeks gaat door op woensdagavonden in het Provinciehuis, Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt. In totaal gaat het om tien avonden (van 17/9 tot 26/11) en één dag (excursie op zaterdag 18/10).

Voor verdere inlichtingen kan u steeds terecht bij het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, tel. 02/657 93 64 of bij de PVC Limburg, secretaris R. Dupont tel. 011/23 83 55.

"Forests in International Environmental Politics. International Organisations, NGOs and the Brazilian Amazon." Ans Kolk, 1996.

CARL DE SCHEPPER

AFDELING BOS EN GROEN.N

In het afgelopen decennium is de internationale politieke aandacht voor het milieu aanzienlijk toegenomen. Milieuproblemen bleven het grote publiek beroeren. De aanpak van milieuproblemen vereist dan weer wijzigingen in productie- en consumptiepatronen. Milieubeleid ontwikkelen veronderstelt dus diepgaande ingrepen in economische, sociale en politieke verhoudingen. Dit verhaal speelt zich af op alle geopolitieke niveaus.

Ans Kolk belicht dit proces aan de hand van een uitermate boeiende case, namelijk de ontbossing in het Braziliaans Amazonegebied. In haar proefschrift "Forests in International Environmental Politics" schetst ze de internationalisering van een milieuprobleem dat schijnbaar gemakkelijk lokaal te situeren en te beheren valt. Uit de studie blijkt al gauw dat milieupolitiek wordt gekenmerkt door conflicten en pogingen om consensus te bereiken vanuit twee elkaar aanvullende perspectieven. Enerzijds woedt er een strijd over de mate waarin de aanpak van milieuproblemen regulering vereist of in hoeverre dit aan marktkrachten kan worden overgelaten. Kolk oordeelt dat de voorstanders van regulering terrein hebben moeten prijsgeven. Een evolutie te wijten aan de harde prioriteit die het economische beleid nog steeds krijgt. Het pleidooi voor internationale sturing, dat in het Brundtland-rapport een belangrijke plaats innam, heeft aan kracht ingeboet. De oplossing wordt veel meer gezocht in marktwerking en het opheffen van belemmerende regelgeving. Gezien het feit dat ook bepaalde sectoren belang hebben bij het overheidsoptreden, blijven de conflicten over de noodzaak, de invulling en de politieke en economische implicaties van milieubeleid echter oplaaien, zowel nationaal als internationaal.

Anderzijds is milieu een belangrijk strijdpunt gebleven tussen staten, met name tussen Noord en Zuid. Voor de ontwikkelingslanden vormde het mi-

lieuprobleem een nieuw onderhandelingswapen om de bestaande ongelijke internationale machtsverhoudingen aan de kaak te stellen. Vooral de onderhandelingen over bossen werden tijdens de VN-conferentie over milieu en ontwikkeling (UNCED) te Rio de Janeiro (1992) gekenmerkt door hoog oplopende conflicten. In ruil voor toezeggingen over bescherming van bossen verlangden de ontwikkelingslanden concessies op andere terreinen, zoals de verlichting van hun schuldenlast, de vermindering van noordelijk protectionisme en overdracht van technologie en financiële middelen van Noord naar Zuid. Voor Westerse regeringen en milieuorganisaties vormde ontbossing een uitstekende mogelijkheid om hun bezorgdheid te uiten en bereidheid tot handelen te tonen, terwijl het moeilijke ingrijpen in de binnenlands milieuproblemen kon worden uitgesteld. Zij richtten zich tot internationale organisaties, zoals de Wereldbank en VN-instellingen, om meer rekening te houden met het milieu en om nieuwe activiteiten op dit terrein te ontplooiën. Voor de ontwikkelingslanden, waar de regenwouden zich bevinden, lag de situatie geheel anders: zij zagen de zorg over de ontbossing als een gemakkelijke manier om politieke populariteit te verwerven die ten koste van hun economische ontwikkeling zou gaan.

Een dergelijke polarisatie deed zich ook voor in het geval van het Braziliaanse Amazonegebied, dat één van de voornaamste milipunten van internationale zorg werd. Volgens Kolk had dit deels te maken met de grote omvang van het regenwoud en het feit dat een relatief groot deel daarvan nog intact was. Daarnaast hadden succesvolle acties van internationale en Braziliaanse niet-gouvernementele organisaties (NGO's) in de jaren tachtig de nadelige milieugevolgen van enkele grote, mede door de Wereldbank gefinancierde, projecten in het Amazonegebied aan het licht gebracht. Na de moord op de be-

kende rubberapper Chico Mendes in 1988 en na alarmerende cijfers over ongekend hoge ontbossingscijfers ontstond een kentering. De ontbossingsproblematiek schaadde het Braziliaanse aanzien. Het begon een belemmering te vormen voor overleg in diverse internationale fora en ontwikkelingsbanken schortten leningen voor projecten in het Amazonegebied op. Brazilië had immers doelbewust het aantrekken van buitenlands kapitaal tot hoeksteen gemaakt van haar nationale ontwikkelingsstrategie. Het beginnende milieubeleid bleef echter een bron van voortdurende conflicten. Kolk schetst treffend hoe nationalistische groeperingen en sommige NGO's vanuit tegengestelde standpunten tot bondgenoten uitgroeiden.

De kentering leidde tot het opzetten van het "pilot-programma voor het Braziliaanse Amazonegebied" door de groep van de zeven meest geïndustrialiseerde landen. In dit project speelde de Wereldbank een belangrijke rol. De Wereldbank lag immers vanaf 1983 zwaar onder vuur door een aantal Noordamerikaanse milieu-organisaties. Door deze druk werd de Wereldbank gedwongen de milieu-effecten van projecten onder ogen te zien. Dit deed de kritiek echter geenszins verstommen vooral omdat binnen de Bank de meeste nadruk lag op het uitzetten van zo veel mogelijk leningen. De uitvoering van projecten kreeg duidelijk minder aandacht. Ondertussen zijn door interne evaluaties toch grondige veranderingen in de werkwijze van de Bank gekomen. Of dit de critici kan bekoren en de dreigende budgetinkrimpingen van de Wereldbank voor kan zijn, valt nog af te wachten. Paradoxaal genoeg gebruikt de Wereldbank de milieuproblematiek in toenemende mate als argument om haar bestaansrecht te legitimeren.

Ans Kolk laat naast de geopolitieke dimensionering ook de evolutie zien die NGO's hebben doorgemaakt. In het begin van de jaren '80 werd er voornamelijk actie gevoerd, waarbij tropische regenwouden speerpunten waren. Met de toenemende erkenning van de milieuproblematiek en het internationale belang van NGO's ontstonden er echter nieuwe dilemma's voor de NGO's. Moesten zij zich uitsluitend bezighouden met actie voeren, zich ook in politieke onderhandelingen begeven of zich vooral richten op het realiseren van (voorbeeld)projecten? In de aanloop naar UNCED gingen steeds

meer NGO's aan het diplomatieke circuit deelnemen en bijdragen aan de voorbereiding en uitvoering van projecten, om op deze wijze hun inbreng te hebben en (kleine) veranderingen tot stand te brengen. Hierdoor namen echter ook de onderlinge conflicten toe: NGO's die het gebrek aan structurele hervormingen bekritiseerden, karakteriseerden de onderhandelingen als coöptatie en de projecten als lapmiddelen. Een dergelijke splitsing deed zich ook voor bij het "pilot-programma voor het Braziliaanse Amazonegebied". Kok besluit dit luik van haar studie door te stellen dat de specifieke positie die NGO's innemen niet alleen afhangt van het betreffende onderwerp, maar ook van de politieke en economische context en van de nationale omstandigheden waarin zij optreden. Zo merkte zij grote verschillen tussen West-Europese, Amerikaanse en Braziliaanse NGO's. De samenwerking tussen NGO's, regeringen en internationale organisaties mag dan wel in het afgelopen decennium zijn toegenomen, maar daarmee zijn ook de onderlinge verschillen tussen de NGO's versterkt.

Kolk besluit haar studie met de vaststelling dat de leefmilieuproblematiek nu eerder een perifere positie inneemt in actuele internationale relaties. Zij duidt terecht aan dat dit een risico op immobilisme inhoudt. Toch gelooft zij dat de milieuproblematiek een belangrijke rol zal blijven spelen in politieke en economische conflicten. Voor de bossen heeft UNCED alvast teweeg gebracht dat allerlei projecten en voorzichtige samenwerkingsverbanden tot stand kwamen die jaren geleden ondenkbaar waren. Toch blijven ook hier het financieringsvraagstuk en de vrijhandelsproblematiek de hele post-UNCED dynamiek in de bosbouwsector hypothekeren. Afwachten of de Commission on Sustainable Development van de VN (CSD) op haar cruciale vergadering in april 1997 hier een opening kan in brengen.

Ans Kolk, politicologe aan de Universiteit van Amsterdam, heeft met deze studie een systematisch onderzoek verricht naar de dynamiek van de internationale leefmilieuproblematiek met als inzet de parel van 's werelds bossenpatrimonium, namelijk het Braziliaans regenwoud.

"Forests in International Environmental Politics" van Ans Kolk verscheen bij International Books van de uitgeverij Jan Van Arkel (ISBN 90 5727 002 1), telt 336 pagina's en kost ongeveer 900 frank (49,50fl). Het boek bevat een nederlandse samenvatting.

Vlaamse broekbossen in de Congo.

Enkele bemerkingen bij het -overigens uitstekende- artikel van Luc de Keersmaecker.

Wat hij schrijft over de Zachte berk, namelijk "in berkenbroeken wordt voornamelijk de Zachte berk aangetroffen" is niet volledig correct. Zo kan het voorkomen -bv. op de verboste drijfteil van de Rode Geul te Assenede- dat op een standplaats waar eigenlijk Zachte berk wordt verwacht bijna uitsluitend Ruwe berk voorkomt. Net zoals het voorkomt op bv. de stuifzandrug van Oosteeklo-Lembeke dat omzeggens geen Ruwe berk, doch voornamelijk Zachte berk is aan te treffen. Uit een uitvoerige discussie met Marc Leten hieromtrent werd aannemelijk gemaakt dat het lokale aanbod van zaden hierin doorslaggevend kan zijn, eerder dan de ecologische amplitude van de beide soorten.

Verder wordt bij het Moerasvaren-elzenbroek correct opgemerkt dat een dergelijke successie zou kunnen optreden in krekken. Daarnaast wordt mogelijk abusievelijk opgemerkt dat dit type in Vlaanderen niet aanwezig zou zijn. Doch volgens mij is er een goede mogelijkheid dat het elzenbroek in de oostelijke uitloper van de Grote geul (Reservaat Natuurreservaten vzw.) hiertoe behoort. Jammer genoeg is het compleet onbegaanbaar en ben ik er door andere drukke bezigheden nog niet in geslaagd om met een bootje vanuit de aanpalende open afwateringsgeul het bos te verkennen en enkele vegetatieopnames te maken. Overigens lijkt mij een deel van de drijfteil aan de Rode Geul (de zogenaamde Congo, zo genoemd omwille van zijn compleet ondoordringbaar karakter) eveneens deels hiertoe te behoren. In tegenstelling tot het voorgaande deel, dat is ingesloten door open water en begraasd weiland, zijn de grenzen tussen de verschillende aanpalende vegetatietypes hier inderdaad erg grillig zoals aangeduid door Van Der Werf.

Daarnaast zijn er uit de literatuur (De Raeve) summiere aanwijzingen te vinden die minstens mijn bovenstaande hypothese niet uitsluiten.

Ik hoop er dit jaar wel toe te komen beide broekjes wat nader te bekijken en ik houd mij aan-

bevolen om al wie geïnteresseerd is, hiertoe te begeleiden. Misschien een idee voor een VBV thema-excursie "Bossen in de Polders"?

Wim Slabbaert

Euerardstraat 32

9900 Eeklo

Tel.: 09/377.28.28 fax: 09/377.70.13

Literatuur

Decler, K., W. Slabbaert, S. Provoost, E. Mullie, E. Kuijken. 1996. Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan Assenede. Instituut voor Natuurbehoud.

De Raeve, F. 1975. Vegetatiekundige studie van de rietlanden van enkele Oostvlaamse krekken, licentiaats thesis RUG.

Slabbaert, W. meerdere jaren. Krekkenlogboek.

Slabbaert, W. 1996. Inventarisatiegegevens t.b.v. het GNOP Assenede. Ongepubliceerd manuscript.

Van Der Werf, S. 1991. Bosgemeenschappen. Pudoc. Wageningen

KTAHORTECO - Tuinbouwschool

Vilvoorde

*** STUDEREN MET TOEKOMST***

SECUNDAIR ONDERWIJS

1ste graad (1A-2A-2BVJ)

verleent toegang tot de 2de graad ASO-TSO-BSO

2de+3de graad (TSO+BSO Tuinbouw)

7de Specialisatiejaren

BLOEMSIERKUNST

BOSBOUW

GROENVOORZIENING EN -VERFRAAIING

EXTERNAAT - INTERNAAT

OPEN TUINDAG

ZONDAG 29 JUNI 1997 VAN 10 TOT 19 UUR

INFODAGEN

WOENSDAG 21 MEI 1997 OM 15 UUR

ZATERDAG 30 AUGUSTUS 1997 VAN 09 TOT 12 UUR

MAANDAG 01 SEPTEMBER 1997 VAN 19 TOT 21 UUR

INLICHTINGEN EN INSCHRIJVINGEN

ALLE WERKDAGEN TOT EN MET 4 JULI EN VANAF 18 AUGUSTUS 1997 TELKENS VAN 9 TOT 12 UUR EN VAN 14 TOT 16 UUR.

K.T.A. HORTECO, de Bavaylei 116, 1800 VILVOORDE

Tel. 02/251.04.48 Fax: 02/252.64.77

13 JAAR BOSBOUW-ONDERWIJS EN WAT BRENGT DE TOEKOMST?

HORTECO de tuinbouwschool te Vilvoorde, heeft in zijn opbouw een ganse reeks watertjes doorzwommen.

Volgend jaar viert onze school trouwens zijn 150-jarig bestaan. Opgericht als privé-school voor fruit- en boomtelers is de school uitgegroeid tot een moderne tuinbouwschool voor leerlingen van het beroeps- en technisch niveau specialiteit tuinbouw.

Naast tuinbouw, bloemsierekunst en groenvoorziening en -verfraaiing werd in 1974 een specialisatie Bosbouw opgericht.

HORTECO is de eerste en enige school die erin geslaagd is om deze specialiteit te blijven onderwijzen.

In dit specialisatiejaar worden alle leerlingen uit BSO en TSO die een landbouw-, tuinbouw- of biotechnische opleiding genoten hebben, toegelaten.

Deze éénjarige cyclus heeft voor de leerlingen van het BSO tevens het grote voordeel dat zij, na het beëindigen van dat specialisatiejaar Bosbouw een gelijkgesteld diploma verkrijgen als leerlingen uit het TSO. Naast tuinbouw kent ook de Bosbouw vele veranderingen. Om al deze vernieuwingen op de voet te kunnen blijven volgen, werkt dit specialisatiejaar samen met de mensen uit de bosbouwwereld.

Hierbij wordt beroep gedaan op privé-personen, openbare besturen, de afdeling Bos en Groen met hun verschillende houtvesterijen en het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal.

Samen met al deze instanties worden de praktische en technische aspecten van Bosbouw toegelicht.

Ook worden actuele problemen zoals tewerkstelling en de bebossingsproblematiek van dichtbij gevolgd via studiedagen. Hierdoor komen de leerlingen in contact met het bosbouwmidden en zijn alsoo beter voorbereid om hun eigen weg in te slaan.

De opleiding omvat naast 12u/week praktijk ook 12u bosbouwtechnische vakken en 12u/week algemene vakken.

Onze afgestudeerden vinden werk bij groendiensten, privé-personen of leggen het vastwervingsexamen af en trachten alsoo bij Bos en Groen hun weg te maken. Anderen studeren verder.

Interesse? Kom dan op zondag 29 juni naar de Open Tuindag van 10u tot 19u waar ook de afdeling Bosbouw aanwezig zal zijn. Besluit

Als alle gemaakte plannen, verhogingen van de bebossingsindexen in Vlaanderen en het bebossen van landbouwgronden, een feit worden, ligt er voor de bosbouw nog een zware maar mooie tijd te wachten.